

Projekt

z dnia 7 maja 2019 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA SIEMIATYCZE**

z dnia 10 kwietnia 2019 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Siemiatycze na lata 2019-2022".

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067) Rada Miasta Siemiatycze uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Siemiatycze na lata 2019-2022", stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Siemiatycze.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

Załącznik do uchwały Nr

Rady Miasta Siemiatycze

z dnia 10 kwietnia 2019 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

MIASTA SIEMIATYCZE

NA LATA 2019–2022

Siemiatycze 2019

Spis treści:

1. WSTĘP.....	4
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	5
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.....	6
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	7
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	7
4.2. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	10
5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	17
5.1. Relacje Gminnego Programu opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022 z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta.....	17
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta.....	27
5.2.1. Charakterystyka miasta.....	27
5.2.2. Zarys historyczny i rozwój przestrzenny miasta.....	28
5.2.3. Rozwój układu urbanistycznego miasta Siemiatycze.....	31
5.2.4. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta.....	35
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	42
5.3.1. Formy ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.....	43
5.3.2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.....	43
5.3.3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	44
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	45
5.5. Zabytki archeologiczne.....	49
6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA. ANALIZA SWOT.....	50
7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.....	51
7.1. Priorytety Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze.....	51
7.2. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze.....	51
8. INSTRUMENTY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	54
9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SIEMIATYCZE.....	55
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	56
11. WYDATKI MIASTA SIEMIATYCZE ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTKÓW.....	57
12. SPIS PRZYPISÓW:.....	58
13. BIBLIOGRAFIA.....	59
14. SPIS TABEL.....	61
15. SPIS RYSUNKÓW.....	62

1. WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych miasta Siemiatycze. Dziedzictwo kulturowe stanowi istotny czynnik życia i działalności człowieka. Zabytki są materialnym śladem przeszłości, ale także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia człowieka. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kultury może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego miasta, a tym samym do poprawy jakości życia jego mieszkańców.

Celem tego opracowania jest określenie głównych zadań i kierunków działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. W działaniach samorządu miasta istotne jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego oraz powiązanie ochrony zabytków z ochroną środowiska naturalnego. Sprawny i skuteczny system ochrony i opieki nad zabytkami powinien odbywać się przy współudziale samorządu, właścicieli i użytkowników zabytków oraz mieszkańców. Wynika to z obowiązujących przepisów prawa, w tym z ustawy o samorządzie gminnym¹, której postanowienia określają sprawy m.in. ładu przestrzennego. Niniejszy program sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067). Głównym odbiorcą Programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia obszar miasta i przesądza o jego atrakcyjności.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawę prawną opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W art. 87 ust. 1 powyższej ustawy został zapisany obowiązek sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami zgodnie z ustawą ma na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami¹.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Na system ochrony prawnej dziedzictwa kulturowego w Polsce składa się szereg norm wielu aktów prawnych. Podstawą działania tego systemu jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Obiekty zabytkowe są objęte ochroną prawną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5). Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6).

Przedmiotowe normy konstytucyjne sprecyzowane są głównie w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

System ochrony dziedzictwa kulturowego budują także akty prawne z innych dyscyplin, mające jednak bezpośredni związek z ochroną zabytków, są to m.in.:

- ustawa z dnia 7 lipca 1994 – Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r. poz. 1202 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.),
- ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 ze zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204 ze zm.),
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983 ze zm),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688),
- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2018 r. poz. 720 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2018 r. poz. 574 ze zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2019 r. poz. 553).

Bardzo ważne znaczenie mają także normy prawa międzynarodowego, a szczególnie ratyfikowane przez Polskę konwencje międzynarodowe UNESCO i Rady Europy, które stanowią źródła prawa powszechnie obowiązującego. Odrębną kategorię tworzą dokumenty doktrynalne opracowywane w ramach środowiska konserwatorskiego, które pomimo braku wartości prawnej, stanowią znaczącą rolę w ustalaniu podstaw dla obowiązującej teorii konserwatorskiej i jej normalizacji¹.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Gminny program opieki nad zabytkami powiązany jest dokumentami z trzech szczebli: ogólnokrajowymi, regionalnymi (wojewódzkimi) oraz lokalnymi. Należą do nich różnego rodzaju strategie, studia i programy.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze wpisuje się w strategiczne cele państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

➤ Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017

Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów 24 czerwca 2014 r. Jako główny cel „Krajowego programu..” uznano *wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków*. Cel główny programu jest wdrażany poprzez trzy cele szczegółowe:

1) Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce.

Kierunki działania dla celu szczegółowego 1:

- Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),
- Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego,
- Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
- Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
- Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C),
- Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

2) Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków.

Kierunki działania dla celu szczegółowego 2:

- Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,
- Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną,
- Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków,
- Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

3) Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Kierunki działania dla celu szczegółowego 3:

- Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005,

- Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych,
- Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu,
- Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego².

➤ Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 – 2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 została przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. Rozwinięto ją w 2005 r. poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020. strategia ta należy do jednego z podstawowych dokumentów rządowych. W dokumencie tym na podstawie rzetelnej analizy podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

W ramach prac nad Narodową Strategią Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 sformułowano następujące cele:

Cel strategiczny: zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cele cząstkowe:

- Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
 - Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
 - Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury.
 - Wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury.
 - Poprawa warunków działalności artystycznej.
 - Efektywna promocja twórczości.
 - Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.
 - Zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury³.
- Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020

Dokument ten wprowadza programy operacyjne, służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”, w którym wyróżniono dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego, kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.
- zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i

archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych⁴.

4.2. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze wykazuje zgodność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

➤ **Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020**

Strategia rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. została przyjęta uchwałą Nr 150/2157/2013 Zarządu Województwa Podlaskiego dnia 19 marca 2013 r. Podstawowymi elementami strategii rozwoju województwa są diagnoza obecnej sytuacji regionu oraz wyznaczone na jej podstawie główne wyzwania i cele rozwojowe, które powinny zostać zrealizowane przez samorząd województwa podlaskiego i inne zaangażowane podmioty.

W dokumencie tym została sformułowana wizja województwa podlaskiego do 2030 roku, która brzmi następująco „Województwo podlaskie: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze”. Wizja ta wymagać będzie determinacji i konsekwencji w realizacji wytyczonych trzech wzajemnie powiązanych celów strategicznych:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka,

Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe,

Cel strategiczny 3. Jakość życia.

U podstaw skutecznej realizacji celów strategicznych leżą cele horyzontalne, których wątki przenikają cele strategiczne:

Cel horyzontalny: Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody;

Cel horyzontalny: Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów.

Kwestia opieki nad zabytkami jest traktowana w Strategii w szerszym kontekście, gdyż w *Celu strategicznym 1: konkurencyjna gospodarka* i jego *Celu operacyjnym 1.4: kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych*, stwierdzono, iż: „podstawą budowania silnego kapitału społecznego jest z jednej strony wzmocnianie więzi opartych na wspólnej tożsamości i umiejętności do jej ciągłej, twórczej reinterpretacji. Z drugiej jego integralnym elementem jest otwartość na inne wzorce kulturowe, umiejętność współdziałania i współżycia osób reprezentujących różne wartości, tradycje, normy zachowań i sposoby życia. Obydwie te postawy są ze sobą silnie związane i warunkowane przez znajomość własnej tradycji, kultury, historii oraz indywidualną kreatywność, otwartość na inspiracje i nowe rozwiązania. Kluczowe jest w tym aspekcie wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno - gospodarczym regionu. Kultura może być potencjalnie istotnym czynnikiem dynamizującym rozwój społeczno - gospodarczy województwa”. W tym celu wyznaczono główne kierunki interwencji:

- kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich oraz wspieranie dialogu społecznego,
- efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego,
- sprawna administracja,

- poprawa skuteczności zarządzania regionalnego i lokalnego.

➤ **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego został przyjęty uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego dnia 22 maja 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2017 r. poz. 2777, poz. 2604 i poz. 3270). W Planie za Cel strategiczny zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego uznano: „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego sprzyjające rozwojowi społeczno - gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności, sprawności funkcjonowania oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”.

W zakresie ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego Plan wymaga przestrzegania następujących zasad:

1) Zasady ogólne wynikające zwłaszcza z procesu integracji europejskiej:

- szczególna ochrona tożsamości kulturowej regionu przed zagrożeniem jej wytracenia w konfrontacji z europejskim, uniwersalnym modelem życia, w sferze kultury materialnej i jej unikalnej specyfiki etnicznej i religijnej,
- uwzględnianie potrzeb współczesnego społeczeństwa w procesie ochrony i kształtowania zasobów dziedzictwa kulturowego,
- harmonijne współistnienie zasobów dziedzictwa kulturowego z zasobami środowiska przyrodniczego – jako filarów rozwoju turystyki,
- tworzenie warunków kompleksowej ochrony obszarów o walorach zabytkowych i kulturowych, takich jak: strefy ochrony konserwatorskiej, parki kulturowe, rezerwy kulturowe i obszary priorytetowego zabytkowego krajobrazu kulturowego,
- priorytet ochrony walorów dziedzictwa kulturowego o randze międzynarodowej i krajowej,
- wykorzystanie unikalnych zasobów dziedzictwa kulturowego do krajowej i międzynarodowej promocji województwa.

2) Zasady ochrony i tworzenia nowych wartości kulturowych w reprezentatywnych obszarach tożsamości kulturowej województwa podlaskiego określone w części dot. obiektów zabytkowych, w tym:

- kształtowanie krajobrazu historyczno – kulturowo – przyrodniczego regionu poprzez ochronę unikatowych lub specyficznych walorów krajobrazowych jednostek osadniczych i ich otoczenia,
- kształtowania form architektonicznych i gabarytów nowej zabudowy zharmonizowanych z walorami kulturowymi istniejącej,
- stosowanie materiałów, wystroju i kolorystyki obiektów budowlanych oraz zagospodarowania ich otoczenia, nawiązujących do tradycji lokalnych.

3) Zasady ochrony i rewaloryzacji obszarów zabytkowych, w tym:

- zachowanie historycznych założeń urbanistycznych, a w szczególności: rozplanowania przestrzeni publicznych (np. ulic, placów, skwerów itp.), osi kompozycyjnych i widokowych, rozmieszczenia dominant, gabarytów i sposobów zabudowy oraz form architektonicznych,,

- zapewnienie ekspozycji całych zespołów zabudowy i najwartościowszych jej elementów,
 - twórcze kontynuowanie tradycji konstrukcyjnych, materiałowych, wystroju i kolorystyki obiektów oraz zagospodarowania ich otoczenia,
 - lokalizowanie funkcji użytkowych niekolizyjnych z historycznymi funkcjami obszarów, zapewniających podstawy ekonomiczne utrzymania dobrego stanu technicznego zabudowy i zagospodarowania oraz atrakcyjność turystyczną,
 - eliminowanie funkcji użytkowych i obiektów kolizyjnych pod względem sanitarnym i estetycznym z walorami kulturowymi obszarów zabytkowych,
 - harmonijne wkomponowywanie nowej zabudowy w historyczną panoramę jednostek osadniczych,
 - poprawianie dostępności komunikacyjnej i systemów parkowania pojazdów oraz eliminacja uciążliwości ruchu drogowego, zwłaszcza tranzytowego towarowego,
 - poprawianie warunków ochrony przeciwpożarowej,
 - poprawianie standardu cywilizacyjnego zabudowy w zakresie wyposażenia w systemy kanalizacyjne i niskoemisyjne systemy energetyczne.
- 4) Zasady ochrony i utrzymanie dobrego stanu technicznego obiektów zabytkowych, z priorytetem obiektów o randze krajowej i regionalnej, w tym:
- zapewnienie funkcji użytkowych stosownych do lokalizacji i form architektonicznych obiektów gwarantujących ich utrzymanie w dobrym stanie technicznym i racjonalne wykorzystanie dla potrzeb społecznych,
 - obowiązek uzgodnienia z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz uzyskania pozwoleń dla projektów budowlanych dotyczących rewaloryzacji i modernizacji obiektów zabytkowych i ich otoczenia.
- 5) Zasady ochrony przed dewastacją obiektów archeologicznych i określenie warunków ich udostępnienia zwiedzającym oraz sposobów postępowania w przypadkach natrafienia na przedmioty mogące stanowić zabytki archeologiczne w trakcie prowadzenia robót ziemnych, w tym:
- zapewnienie sposobu zagospodarowania i eksponowania terenu stanowiska archeologicznego zabezpieczającego go przed dewastacją i degradacją,
 - obowiązek zawiadamiania stosownych służb archeologicznych o każdorazowym natrafieniu na przedmioty mogące być zabytkami archeologicznymi w trakcie prowadzenia robót ziemnych i przerwania ich do czasu przebadania stanowiska,
 - ustalenie dokładnej lokalizacji zabytków archeologicznych w planach miejscowych, w tym typu stanowiska archeologicznego i jego zasięgu oraz zasad i sposobów dopuszczalnego zagospodarowania,
 - wskazanie zabytków archeologicznych do bezwzględneho zachowania, tj. z bezwzględnym zakazem prowadzenia prac budowlanych oraz zabytków archeologicznych, dla których dopuszcza się inne zagospodarowanie terenu po przeprowadzeniu badań archeologicznych.
- 6) Zasady tworzenia wartości kulturowych w nowych i rewaloryzowanych zespołach zabudowy,

w szczególności poprzez:

- kształtowanie przestrzeni publicznych o zindywidualizowanych formach urbanistycznych, w tym: ulic, placów, pasaży, ciągów pieszych, skwerów, zieleni parkowej i sportowo – rekreacyjnej,
- interesujące formy architektoniczne aranżacji otoczenia przestrzeni publicznych,
- wykorzystanie w kompozycjach urbanistycznych szczególnych cech środowiska przyrodniczego – stosownie do jego predyspozycji, dla potrzeb terenów sportowo – rekreacyjnych i turystycznych, a konfiguracji terenów dla kształtowania sposobu ich zagospodarowania i zabudowy,
- rozmieszczenie akcentów i dominant przestrzennych, twórczo kontynuujących istniejące założenia urbanistyczne,
- stosowanie zindywidualizowanych form architektonicznych poszczególnych obiektów lub ich grup, z zachowaniem harmonijnych gabarytów całościowych zespołów zabudowy i sylwety przestrzennej jednostek osadniczych,
- harmonizowania gabarytów zabudowy plombowej z gabarytami otaczającej zabudowy (z wyjątkiem dominant przestrzennych i akcentów urbanistycznych wynikających z całościowych koncepcji urbanistycznych).

➤ **Strategia rozwoju powiatu siemiatyckiego**

Zgodnie z wizją przedstawioną w dokumencie „Przyjazny i przedsiębiorczy powiat siemiatycki. Strategia rozwoju do 2020 roku” powiat siemiatycki w 2020 roku powinien być miejscem przyjaznym mieszkańcom i przedsiębiorcom, sprzyjającym rozwojowi zielonej gospodarki. W dokumencie tym określono również misję powiatu:

- gospodarskie inicjowanie i realizacja działań organizacyjnych mających na celu zrównoważony rozwój powiatu,
- stworzenie warunków do maksymalnego pozyskania i wykorzystania środków rozwojowych Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

W Strategii przyjęto trzy cele strategiczne, które konkretyzują misję rozwoju powiatu siemiatyckiego:

- 1) Podniesienie konkurencyjności gospodarki powiatu siemiatyckiego.
- 2) Stworzenie warunków do rozwoju zielonej gospodarki.
- 3) Poprawa jakości życia mieszkańców.

Ważną rolę z punktu widzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze odgrywa *cel strategiczny 2 strategii*, a zwłaszcza jego *cel operacyjny 2.4. Rozwój turystyki „Zielona terapia i rekreacja” oraz turystyki wiejskiej*. Zgodnie z tym celem należy inicjować i wspierać wszelkie działania organizatorskie i inwestycyjne mające związek z zachowaniem cennych walorów środowiskowych, krajobrazowych i kulturowych, w tym związanych z ochroną i pracami konserwatorskimi zabytków.

➤ **Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Siemiatyckiego na lata 2013 – 2017**

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Siemiatyckiego na lata 2013 – 2017 został przyjęty uchwałą Nr XIX/180/13 Rady Powiatu Siemiatyckiego dnia 20 września 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r. 3565). Za podstawowy cel programu uznano „wskazanie terenów i poszczególnych zabytków najbardziej

wartościowych dla regionu, określenie zagrożeń dla tych obiektów oraz wskazanie działań jakie należy podjąć, aby poprawić stan ich zachowania i wyeksponować właściwe im walory zabytkowe i krajobrazowe”. W dokumencie tym wskazano również priorytetowe cele i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Siemiatyckiego, do których należą:

Cel priorytetowy 1: Świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Działania:

- Egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie charakteru i funkcji zabudowy),
- Podjęcie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością powiatu,
- Ustanowienie społecznych opiekunów zabytków w ramach realizacji zadań własnych powiatu; prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków,
- Prowadzenie prac remontowo–konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność powiatu,
- Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach powiatowych,
- Stworzenie programu odnowy wsi: wspieranie rewaloryzacji historycznych układów ruralistycznych i kształtowanie kierunków rozwoju zespołów wiejskich pod kątem zachowania charakterystycznych cech regionalnych.

Cel priorytetowy 2: Popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego regionu i edukacja na temat dziedzictwa kulturowego regionu

Działania:

- Ciągła aktualizacja informacji o najcenniejszych zabytkach powiatu na stronie internetowej powiatu,
- Udostępnienie na stronie internetowej powiatu ewidencji zabytków,
- Uzupełnienie dokumentacji fotograficznej zabytków ruchomych i nieruchomych i krajobrazu kulturowego powiatu siemiatyckiego,
- Kontrola oznakowania szlaków turystycznych,
- Tworzenie nowych szlaków tematycznych i kulturowych i włączanie ich w sieć istniejących szlaków o zasięgu ponadregionalnym,
- Organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja najcenniejszych obiektów zabytkowych, organizowanie konkursów związanych z tematyką zabytków w regionie.

Cel priorytetowy 3: Koordynacja działań z zakresu opieki nad zabytkami na terenie powiatu

Działania:

- Monitoring sporządzania gminnych ewidencji zabytków (zadanie wynikające z art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami),
- Cykliczne konsultacje z przedstawicielami gmin w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony

dziedzictwa kulturowego,

- Zapoznavanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami uzyskania dotacji i środków pozabudżetowych na określone zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami,
- Merytoryczna pomoc przy wypełnianiu aplikacji o środki na odnowę zabytków.

➤ **Program ochrony środowiska dla powiatu siemiatyckiego na lata 2012–2015 z perspektywą na lata 2016–2019**

Program ochrony środowiska dla powiatu siemiatyckiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 – 2019 został przyjęty uchwałą Nr XIX/178/13 Rady Powiatu Siemiatyckiego dnia 20 września 2013 r. Za nadrzędny cel programu uznano „zrównoważony rozwój powiatu siemiatyckiego szansą na poprawę i promocję środowiska naturalnego”. Realizacja powyższego Programu odbywać się będzie w oparciu o cele długoterminowe obejmujące zakres do 2019, oraz wyznaczone w ramach każdego celu krótkoterminowe, zakładane do realizacji w latach 2012 – 2015. Do celów długoterminowych należą:

- Utrzymanie odpowiedniego poziomu jakości powietrza,
- Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania,
- Ochrona różnorodności biologicznej,
- Zmniejszenie zagrożenia hałasem,
- Ochrona przed polami elektromagnetycznymi,
- Ograniczanie energochłonności oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- Zapobieganie powstawaniu poważnych awarii i zagrożeń środowiska,
- Zrównoważona gospodarka zasobami kopalin,
- Ochrona powierzchni ziemi,
- Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.

Obszar ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego opisano w rozdziale 3. *Informacje ogólne*, w podrozdziale 3.4. *Dziedzictwo historyczne i kulturowe*, w którym to stwierdzono, iż „zasoby dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza ich skuteczna ekspozycja, są i będą elementem oferty turystycznej Siemiatycz. O bogatej historii tej ziemi świadczą dziś liczne zabytki nieruchome – obiekty budownictwa i architektury, zespoły dworsko - parkowe, cmentarze oraz zabytki ruchome eksponowane w obiektach sakralnych i muzeach”. W podrozdziale tym wskazano również najważniejsze zabytki świadczące o bogatej historii i dziedzictwie powiatu siemiatyckiego, do których należą głównie obiekty architektoniczne. W grupie najważniejszych zabytków nie mogło zabraknąć siemiatyckich obiektów architektonicznych, do których zakwalifikowano:

- kościół pw. Wniebowzięcia NMP, konsekrowany w I połowie XVII wieku,
- zespół klasztorny z początku XVIII wieku,
- synagogę z końca XVIII wieku,
- kaplicę ewangelicką z przełomu XVIII/XIX wieku,
- kaplicę pw. św. Anny z początku XIX wieku,

- cerkiew św. Apostołów Piotra i Pawła z 2 połowy XIX wieku.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje Gminnego Programu opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022 z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze zgodny jest z następującymi dokumentami:

➤ **Strategia rozwoju miasta Siemiatycze**

Dokument pn. „Przedsiębiorcze i przyjazne Siemiatycze. Strategia rozwoju miasta do 2020 roku” przyjęty został uchwałą nr XL/203/13 przez Radę Miasta Siemiatycze dnia 25 września 2013 r.

W Strategii przedstawiono misję i wizję do 2020 roku miasta Siemiatycze.

Misja: „Miasto przyjazne mieszkańcom, sprzyjające ludziom kreatywnym, wspierające przedsiębiorczość, dające możliwość korzystania z wiedzy, osiągnięć techniki, technologii i kultury XXI wieku”.

Wizja miasta Siemiatycze do 2020 roku: „Miasto Siemiatycze przygotowane do rozwoju zrównoważonej gospodarki opartej na wiedzy, zapewniające wysoką jakość życia mieszkańców”.

W Strategii przyjęto cztery cele strategiczne:

- 1) Wzmacnianie atrakcyjności gospodarczej miasta Siemiatycze,
- 2) Zapewnienie wysokiego standardu życia lokalnej społeczności,
- 3) Wspieranie rozwoju turystyki poprzez efektywne wykorzystanie zasobów geograficzno - przyrodniczych miasta Siemiatycze,
- 4) Kształtowanie gospodarki niskoemisyjnej w mieście Siemiatycze.

Szczególnie ważnym z punktu widzenia ochrony zabytków w mieście Siemiatycze jest *cel strategiczny 3*, do którego realizacji przyporządkowano m.in. *cel operacyjny 3.3. Ochrona i promocja zabytków miasta Siemiatycze*.

Zadania służące realizacji *celu operacyjnego 3.3. Ochrona i promocja zabytków miasta Siemiatycze*:

- Podjęcie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością miasta,
- Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność miasta, w tym: rewitalizacja (rewaloryzacja) zabytkowego obszaru śródmiejskiego – Placu Jana Pawła II w Siemiatyczach,
- Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach miasta,
- Ciągła aktualizacja informacji o najcenniejszych zabytkach na stronie internetowej miasta Siemiatycze,
- Udostępnianie na stronie internetowej miasta ewidencji zabytków prowadzonej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- Uzupełnienie dokumentacji fotograficznej zabytków ruchomych i nieruchomych i krajobrazu kulturowego miasta Siemiatycze,
- Partnerstwo w realizacji zadań związanych z ochroną zabytków znajdujących się na terenie miasta,
- Opracowanie programu opieki nad zabytkami dla miasta Siemiatycze.

➤ **Program ochrony środowiska dla Miasta Siemiatycze na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 r.**

Program ochrony środowiska dla Miasta Siemiatycze na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 r. przyjęty został uchwałą nr XV/87/15 przez Radę Miasta Siemiatycze dnia 25 listopada 2015 r. Za misję Programu uznano „Zrównoważony rozwój miasta Siemiatycze przy zachowaniu i promocji środowiska naturalnego”. Sformułowano również gminne cele ekologiczne (długo i krótkookresowe), biorąc pod uwagę zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, ochronę przyrody i krajobrazu, ochronę przed hałasem, promieniowanie elektroenergetyczne, odnawialne źródła energii, poważne awarie przemysłowe, gleby i ich zanieczyszczenie oraz edukację ekologiczną.

Zagadnienia związane z zabytkami miasta Siemiatycze zawarto w rozdziale 2. *Podstawowe informacje charakteryzujące obszar miasta Siemiatycze*, a mianowicie w jego podrozdziale 2.7 *Turystyka*, w którym to stwierdzono, iż Siemiatycze posiadają ok. 150 zabytków architektury i przyrody. Za najciekawszy z nich uznano barokowy Kościół pw. WNMP z obrazem Szymona Czechowicza, wybudowany w latach 1622-1638. Wymieniono również inne zabytki godne odwiedzenia. W Programie tym podano także informację o zespole urbanistycznym miasta Siemiatycze objętym ochroną konserwatorską.

➤ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze opracowane w 1999 r.**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze zostało uchwalone uchwałą Nr XV/89/99 Rady Miejskiej w Siemiatyczach dnia 30 grudnia 1999 roku w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze (z późniejszymi zmianami).

W powyższym dokumencie zawarto wnioski Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, wg których:

- 1) Należy zachować istniejące historyczne linie zabudowy i osie ciągów ulicznych w strefie ochrony konserwatorskiej miasta.
- 2) W związku z wyżej wymienionymi zaleceniami należy przywrócić historyczną, linię zabudowy ulic: Pl. Wyzwolenia (ob. Pl. Jana Pawła II), Kilińskiego, Ciechanowieckiej, Głowackiego, Powstania Styczniowego, 3 Maja, Ogrodowej, Ściegiennego, Wesołej, Drohiczyńskiej, Krótkiej, Targowej, Zaszkolnej, Przybyszewskiego, Legionów Piłsudskiego, Pałacowej, 11 Listopada, Małopolskiej, Świętojańskiej, Żwirki i Wigury, Wysokiej, Dąbrowskiego, Rogińskiego, Szpitalnej.
- 3) W pierzejach rynkowych nową zabudowę należy projektować do 2 kondygnacji wysokości (od strony podwórza można projektować dodatkowo użytkowe poddasze) z 2-spadowymi dachami, a w pierzejach ulic wychodzących bezpośrednio z rynku – do 1 i 1/2 wysokości to jest, parter i użytkowe poddasze.
- 4) W przypadku konieczności rozbiórki budynków historycznych nowe, powstałe na ich miejscu muszą powtarzać zewnętrzną formę architektoniczną obiektów rozebranych.
- 5) Nowa zabudowa powinna być wykonana z tradycyjnych materiałów i w swoim charakterze
 - nawiązywać do tradycyjnej zabudowy Siemiatycz:
 - stosować symetryczne, 2-spadowe lub naczółkowe dachy, kryte dachówką ceramiczną lub blaszaną emaliowaną lub inną imitacją dachówki ceramicznej (nie stosować pokrycia dachów eternitem i blachą falistą),

- dopuszcza się stosowanie okien połaciowych,
 - nie wprowadzać asymetrycznych wielodzielnych okien typowych, stolarka okienna powinna być utrzymana w podziałach i proporcjach tradycyjnej,
 - przy budynkach murowanych stosować tynki gładkie, jasne np. w odcieniach piaskowych,
 - nie pokrywać ścian budynków historycznych i nowych nawiązujących do tradycyjnej formy architektonicznej – „sidingiem” i nie stosować różnorodności materiałowej w wykończeniu elewacji tych budynków.
- 6) Należy opracować projekt rewaloryzacji rynku i zespołu pałacowo – ogrodowego Anny Jabłonowskiej, zlecić archeologiczne przebadanie tego terenu, jak również obszary dawnego założenia pałacowo-ogrodowego Anny Jabłonowskiej.
 - 7) Wszelkie nowe inwestycje i projekty architektoniczne nowej zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej należy przedstawić Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków do uzgodnienia.
 - 8) Przed rozbiórką obiektów o wartościach historyczno-kulturowych należy wykonać do nich podstawową dokumentację historyczną, to jest kartę ewidencyjną zabytku architektury i budownictwa (na koszt Inwestora), zgodną z wymogami Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie.
 - 9) Zakres prac porządkowych na terenach cmentarzy winien być każdorazowo przedstawiony Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków do zaopiniowania.
 - 10) O wszelkich pracach ziemnych na terenie miasta należy informować Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Białymstoku.

Wszelkie prace przy wyżej wymienionych zespołach i obiektach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie wymagają uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ochrona i utrzymanie w należytym stanie technicznym i właściwym użytkowym obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych wymaga, oprócz wysokich nakładów finansowych, koordynacji szeregu działań administracji rządowej i samorządowej, a w szczególności całości działalności inwestycyjnej od programowo-planistycznej poprzez realizację do utrzymania obiektów. Kierunki ochrony dóbr kultury obejmują ochronę obiektów zabytkowych i o charakterze zabytkowym oraz obiektów archeologicznych, a także tworzenie nowych wartości kulturowych. Ochrona obiektów zabytkowych obejmuje obiekty ujęte w rejestrze zabytków oraz obiekty o charakterze zabytkowym nie wpisane do rejestru zabytków, uwzględnione w publikacji z 1992 r. „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, województwo białostockie”.

W „Studium...” ustalono kierunki działań:

- ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zaleceń, uzgodnionych z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, w celu ochrony ich przed dewastacją, zmianami naruszającymi walory zabytkowe oraz likwidacją,
- egzekwowania w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, na których występują obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych, ustaleń zawartych w planach miejscowych, a w przypadku ich braku we wnioskach, opiniach i uzgodnieniach konserwatorskich,
- ścisłej współpracy władz miasta z Państwową Służbą Ochrony Zabytków,

- nadzoru budowlanego obiektów zabytkowych i o charakterze zabytkowym, obligującego właścicieli, użytkowników i zarządców do utrzymania ich w należytych stanie technicznym,
- zapewnienia właściwego użytkowania obiektów zagrożonych, a w szczególnych przypadkach pozyskiwania obiektów zagrożonych przez gminę i wtórnego ich zbycia nabywcom gwarantującym właściwe ich utrzymanie lub zagospodarowanie,
- uzgadnianie z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów budowlanych dotyczących remontów i modernizacji obiektów zabytkowych oraz nowych inwestycji i projektów architektonicznych nowej zabudowy położonych w strefie konserwatorskiej.
„Studium...” zakłada, że realizacja powyższych kierunków wymagać będzie:
- opracowania studium historyczno-urbanistycznego miasta łącznie ze sformułowaniem zaleceń i wniosków do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz określającym sfery ochrony konserwatorskiej (A – pełnej ochrony konserwatorskiej, B – ochrony konserwatorskiej pośredniej, K – ochrony krajobrazu, E – ochrony ekspozycji),
- sporządzenia projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji zabytkowego obszaru śródmiejskiego,
- realizacji ustaleń projektu powyższego planu polegającej między innymi na:
 - wyeliminowaniu z rynku ruchu tranzytowego drogi Nr 19, likwidacji ronda i zieleńca, ujednoczenia nawierzchni placu,
 - zachowaniu istniejących historycznie linii zabudowy i osi ciągów ulicznych w strefie ochrony konserwatorskiej miasta,
 - przywróceniu historycznej linii zabudowy ulic: Pl. Wyzwolenia (ob. Pl. Jana Pawła II), Kilińskiego, Ciechanowieckiej, Głowackiego, Powstania Styczniowego, 3-go Maja, Ogrodowej, Ściegiennego, Wesołej, Drohiczyńskiej, Krótkiej, Targowej, Zaszkolnej, Przybyszewskiego, Legionów Piłsudskiego, Pałacowej, 11 Listopada, Małopolskiej, Świętojańskiej, Żwirki i Wigury, Wysokiej, Dąbrowskiego, Rogińskiego, Szpitalnej,
 - projektowaniu w pierzejach rynkowych nowej zabudowy do 2 kondygnacji wysokości (od strony podwórza można projektować dodatkowo poddasze użytkowe) z dwuspadowymi dachami, a w pierzejach ulic wychodzących bezpośrednio z rynku do 1,5 wysokości, to jest parter i użytkowe poddasze,
 - budowaniu, w miejscu rozebranych budynków historycznych, budynków powtarzających zewnętrzną formę architektoniczną obiektów rozebranych.
 - realizacji nowej zabudowy z tradycyjnych materiałów i w swoim charakterze nawiązującej do tradycyjnej zabudowy Siemiatycz, to jest:
 - stosującej symetryczne, 2-spadowe lub naczółkowe dachy kryte dachówką ceramiczną lub blaszaną emaliowaną lub inną imitacją dachówki ceramicznej (nie stosować pokrycia dachów eternitem i blachą falistą),
 - dopuszczającej stosowanie okien połaciowych,
 - nie wprowadzającej asymetrycznych wielodzielnych okien typowych (stolarka okienna

- powinna być utrzymana w podziałach i proporcjach tradycyjnej),
- stosującej tynki gładkie, jasne i nie okładanie budynków historycznych i nowych „sidingiem” oraz nie stosowanie różnorodności materiałowej w wykończeniu elewacji tych budynków,
 - uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich nowych inwestycji i projektów architektonicznych nowej zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej,
 - przedstawiana każdorazowo do uzgodnienia Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków zakresu prac porządkowych na terenach cmentarzy,
 - przed rozbiórką obiektów o wartościach historyczno-kulturowych należy wykonać do nich podstawową dokumentację historyczną, to jest kartę ewidencyjną zabytku architektury i budownictwa (na koszt inwestora) zgodną z wymogami Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

Ochrona stanowisk archeologicznych wymagać będzie:

- wprowadzenia odpowiednich ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących ochrony obiektów archeologicznych przed dewastacją lub likwidacją,
- egzekwowania wyżej wymienionych ustaleń planów miejscowych w wydawanych na ich podstawie decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- w przypadku wystąpienia konieczności przeznaczenia w miejscowym planie zagospodarowania lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu ze stanowiskami archeologicznymi na cele inwestycyjne, należy ustalić sposób postępowania, uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Archeologicznych,
- zlecenia przebadania archeologicznego rynku i obszaru dawnego założenia, pałacowo-ogrodowego Anny Jabłonowskiej,
- prace ziemne na obszarze strefy ochrony konserwatorskiej wymagają nadzoru Konserwatora Zabytków Archeologicznych,
- we wszelkich pracach ziemnych na terenie miasta należy informować Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Białymstoku,

Tworzenie nowych wartości kulturowych wymagać będzie:

- wprowadzenia ustaleń w planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dotyczących kultywowania regionalnych form architektonicznych oraz tradycji materiałowych i konstrukcyjnych,
- indywidualizowania form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do otaczającej zabudowy i krajobrazu, poprzez stosowanie ustalenia w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

➤ **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze**

Miasto Siemiatycze posiada 10 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, do których należą:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych między ulicami: Wysoka, Górna i Berlinga w Siemiatyczach, uchwalony uchwałą Nr XXXVIII/220/97 Rady Miejskiej w

Siemiatyczach z dnia 22 października 1997 r. (Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 22, poz. 99),

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Siemiatycze terenu położonego między ulicami Górną i Kościelną w kierunku granic administracyjnych miasta, uchwalony uchwałą Nr IX/49/03 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 18 czerwca 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 66 poz. 1357),
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Siemiatycze obejmujący system rurociągów naftowych, składający się z istniejących nitek oraz projektowanej III Nitki Rurociągu Naftowego DN 800 z towarzyszącą infrastrukturą, uchwalony uchwałą Nr XVIII/122/04 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 3 czerwca 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 85, poz. 1279),
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru między ulicami: Drohiczyńską, Kilińskiego i Nową na zachód od ul. Witosa w Siemiatyczach, uchwalony uchwałą Nr XXXVII/220/06 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 6 lipca 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 210, poz. 2030),
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów części Miasta Siemiatycze przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i usługową, uchwalony uchwałą Nr V/29/07 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 7 marca 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 102, poz.867),
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów części miasta Siemiatycze położonej między ulicami: Drohiczyńską , Ogrodową i Żeromskiego, uchwalony uchwałą Nr XXXVI/164/09 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 30 października 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 233, poz. 2797),
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części Miasta Siemiatycze – terenu przewidzianego pod poszerzenie Miejskiego Składowiska odpadów Stałych, uchwalony uchwałą Nr XLII/182/10 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 31 marca 2010 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 78, poz. 1187),
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części Miasta Siemiatycze położonej przy ul. T. Kościuszki, uchwalony uchwałą Nr XXXI/143/12 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 19 grudnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r. poz. 108),
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części Miasta Siemiatycze położonej w rejonie ul. Annapolskiej, uchwalony uchwałą Nr XXXVIII/191/13 Rady Miasta Siemiatycze z dnia 26 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r. poz. 2822),
- Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze zatwierdzone uchwałami:
 - Nr XLIV/255/98 Rady Miejskiej w Siemiatyczach z dnia 27 maja 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 13, poz. 88),
 - Nr XXXIX/229/97 Rady Miejskiej w Siemiatyczach z dnia 19 listopada 1997 r. (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 24 , poz. 717),
 - Nr V/14/98 Rady Miejskiej w Siemiatyczach z dnia 16 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 3, poz. 15).

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych między ulicami: Wysoka, Górna i Berlinga (ob. ul. Andersa) w Siemiatyczach zawiera informacje o budynkach po zakładzie kaflarskim

wpisanym pod nr 756 do rejestru zabytków., tj.:

- budynek murowany z piecami kasselskimi do wypalania kafli,
- budynek murowany wyrobowni gliny,
- dawny dom mieszkalny właściciela kaflarni – obecnie budynek ten został wypisany z rejestru zabytków.

Budynki te wraz z terenem do nich przyległym podlegają ochronie konserwatorskiej. Projekty wszelkich prac budowlanych oraz zmiany funkcji obiektów zabytkowych wymagają uzgodnienia z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Kolejnym planem w którym szerzej przedstawiono ochronę krajobrazu kulturowego jest Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Siemiatycze obejmujący system rurociągów naftowych, składający się z istniejących nitek oraz projektowanej III Nitki Rurociągu Naftowego DN 800 z towarzyszącą infrastrukturą. W planie tym ustalono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- Przeznacza się do ochrony konserwatorskiej o charakterze nadzoru ścisłego oraz nadzoru strefowego następujące stanowiska archeologiczne oraz odcinki inwestycji, oznaczone na rysunku planu symbolem 1 AR, obejmujące odcinek o całkowitej długości około 1150 m, przebiegający przez dolinę rzeki Kamionka, wraz z jej stokiem oraz krawędzią doliny, w tym:
 - na odcinku o długości 830 m od drogi oznaczonej numerem 3557 do krawędzi rzeki Kamionka, obejmującym działki nr geodezyjne: 3453/2, 3504/2, 3503/2, 3502/2, 3501/1, 3568, 3569,
 - na odcinku o długości 320 m od zachodniej krawędzi ul. 11 Listopada w kierunku do wysokości drogi polnej, oznaczonej numerem 2948, obejmującym działki nr geodezyjne: 2945, 3104/1, 3104/2, 3106.

Ponadto należy mieć na uwadze możliwość natrafienia na ślady osadnictwa pradziejowego oraz historycznego w dolinie rzeki Kamionka, która była bardzo dogodnym miejscem do lokowania tegoż osadnictwa.

- Zakres prac na stanowiskach i odcinkach rurociągu naftowego przeznaczonych do nadzorów obejmuje:
 - nadzór archeologiczny nad wstępnymi pracami ziemnymi (odhumusowaniem pasa terenu przeznaczonego pod budowę),
 - rozpoznanie powierzchniowe odhumusowanego pasa terenu,
 - przeprowadzenie badań wykopaliskowych na obiektach (stanowiskach) archeologicznych i historycznych ujawnionych w trakcie nadzorów.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru między ulicami: Drohiczyńską, Kilińskiego i Nową na zachód od ul. Witosa w Siemiatyczach przedstawia ogólne zasady ochrony środowiska kulturowego. Zgodnie z planem wyznaczono następujące działania kierunkowe w celu zachowania, odbudowy i kształtowania środowiska kulturowego:

- dbałość o stan zachowania najcenniejszych wyznaczników kulturowych kształtujących poczucie tożsamości lokalnej mieszkańców,

- utrzymanie krajobrazu otwartego, charakteryzującego się wartościowymi powiązaniem przestrzennymi,
- kompleksowe kształtowanie współczesnego krajobrazu kulturowego w oparciu o rodzime uwarunkowania historyczne – strefy ochrony krajobrazu kulturowego (tożsamości kulturowej i wartościowych elementów środowiska).

Na terenie objętym opracowaniem stwierdzono następujące budynki o wartościach historycznych nie wpisane do rejestru zabytków, do których należą: dom nr 41 (drewniany) i dom nr 57 (murowany) zlokalizowane przy ul. Kilińskiego. Plan ten również wprowadził obowiązek kształtowania struktury przestrzennej przy pełnej ochronie elementów i układów tradycyjnych z uwzględnieniem wzajemnych powiązań i zależności pomiędzy architekturą zabytkową i tworzoną współcześnie.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów części Miasta Siemiatycze przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i usługową posiada zapisy dotyczące rozwiązań architektonicznych. W planie tym stwierdzono, iż rozwiązania architektoniczne zabudowy wymagają rozwiązań indywidualnych i wysokich walorów architektoniczno-przestrzennych, uwzględniających tradycje regionalne. Zabudowa w strefie ochrony konserwatorskiej, wymaga uzyskania pozwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku. Ponadto w zakresie ochrony środowiska kulturowego należy respektować ustalenia dotyczące nawiązywania skali i formy projektowanej zabudowy do istniejącej zabudowy w sąsiedztwie, a w szczególności utrzymania skali historycznej zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej, a także zachowania regionalnych cech zabudowy.

Obszar objęty planem znajduje się częściowo w strefie ochrony konserwatorskiej miasta, projekty budowlane obiektów w tym obszarze podlegają uzgodnieniom Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na obszarze objętym planem występują zabytki nieruchome, ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- dom przy ul. 11 Listopada 32, drewniany z około 1920 r., adaptowany,
- dom przy ul. 11 Listopada 34, drewniany z okresu międzywojennego, adaptowany.

Remont i przebudowa zabytków, wymagają pozwolenia Konserwatora Zabytków na prowadzenie robót budowlanych.

Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze. Dla ulic w strefie ochrony konserwatorskiej ustalono następujące parametry:

- ul. Grodzieńska:
 - w liniach rozgraniczających 14,5 – 15,0 m,
 - linie zabudowy pokrywają się z liniami rozgraniczającymi,
 - szerokość jezdni 7,0 m.
- ul. Ciechanowiecka:
 - w liniach rozgraniczających od Placu Wyzwolenia do ul. Ściegiennego – 13,0 – 14,0 m, od ul. Ściegiennego do ul. Rogińskiego – 17,0 m,
 - linie nowo realizowanej zabudowy od Placu Wyzwolenia do ciek w wodnego w odległości 10,0m od osi jezdni, od ciek w wodnego do ul. Rogińskiego – 15,0 m od osi jezdni,

- szerokość jezdni – 9,0 m.
- ul. Drohiczyńska:
 - w liniach rozgraniczających 12,5 – 14,5 m,
 - na odcinku od Placu Wyzwolenia do ul. Wąska – Ogrodowa zabudowa pierzejowa ciągła w linii istniejącej zabudowy,
 - na odcinku od ul. Wąskiej, Ogrodowej do ul. Witosa linia zabudowy po stronie parzystej w linii istniejącej zabudowy, zaś od strony nieparzystej w linii zabudowy budynku nr 27.
- ul. Pałacowa:
 - w liniach rozgraniczających i zabudowy do 23,0 m przy Placu Wyzwolenia do 18,0 m przy ul. Legionów Piłsudskiego,
 - szerokość jezdni – 8,0 m.
- ul. 3 Maja:
 - w liniach rozgraniczających 12,5 – 13,0 m,
 - linia zabudowy w linii budynków nr 1-7,
 - strona parzysta z zakazem zabudowy,
 - szerokość jezdni – 7,0 m.
- ul. Dąbrowskiego:
 - w liniach rozgraniczających 8,0 – 9,0 m,
 - linia zabudowy w odległości 5,0 m od osi ulicy,
 - szerokość jezdni – 5,0 m.
- ul. Kilińskiego:
 - w liniach rozgraniczających 11,0 – 12,0 m,
 - linia zabudowy w liniach rozgraniczających ulicy,
 - szerokość jezdni – 6,0 m.
- ul. Wąska:
 - w liniach rozgraniczających i zabudowy – 6,0 – 7,0 m,
 - ulica pieszo-jezdna.
- ul. K. Ściegiennego:
 - w liniach rozgraniczających 9,0 – 12,0 m,
 - linia zabudowy w liniach rozgraniczających ulicy,
 - szerokość jezdni 5,0 – 7,0 m.
- ul. Wesoła:
 - w liniach rozgraniczających 9,0 – 11,0 m,
 - linia zabudowy w liniach rozgraniczających ulicy,
 - szerokość jezdni – 5,5 – 6,0 m.
- ul. Szarych Szeregów:
 - w liniach rozgraniczających 6,0 – 7,0 m,

- linia zabudowy – 5,0 m od osi ulicy,
- ulica pieszo-jezdna.
- ulica dojazdowa na zapleczu pierzei rynkowej od ul. Kilińskiego do ul. Drohiczyńskiej oznaczone numerami geodezyjnymi 341, 345 i 371 stanowiące ciągi pieszo-jezdne o szerokości 6,0 m. Linia zabudowy w odległości 2,0 m od linii rozgraniczającej.
- ul. Krótka:
 - w liniach rozgraniczających 8,0 – 9,0 m,
 - linia zabudowy w liniach rozgraniczających ulicy,
 - szerokość jezdni – 4,5 m.
- ul. Targowa:
 - w liniach rozgraniczających – 8,0 m,
 - linie zabudowy w liniach rozgraniczających ulicy,
 - szerokość jezdni – 5,0 m.
- ul. Zaszkolna:
 - w liniach rozgraniczających – 12,0 – 14,0 m,
 - linia zabudowy na odcinku od ul. Pałacowej do ul. Ściegiennego w liniach rozgraniczających ulicy, na pozostałym odcinku w liniach istniejącej zabudowy,
 - szerokość jezdni – 6,0 m.
- ul. Małopolska:
 - w liniach rozgraniczających i zabudowy na odcinku od ul. 11 Listopada do ul. Pałacowej zgodnie ze stanem istniejącym,
 - na odcinku od ul. 11 Listopada do ul. Świętojańskiej w liniach rozgraniczających – 7,0 m. Linia zabudowy w odległości 2,0 m od linii rozgraniczającej ulicy.
- ul. Przybyszewskiego:
 - w liniach rozgraniczających 8,0 – 9,0 m,
 - linia zabudowy w odległości 2,0 m od linii rozgraniczającej ulicy,
 - szerokość jezdni – 5,0 m.
- ul. Świętojańska:
 - w liniach rozgraniczających 10,5 – 11,5 m,
 - linia zabudowy w odległości 2,0 m od linii rozgraniczającej ulicy,
 - szerokość jezdni – 5,0 m.
- ul. Szpitalna:
 - w liniach rozgraniczających i w liniach zabudowy – 22,0 m,
 - szerokość jezdni – 6,0 m.
- ul. Żwirki i Wigury:
 - w liniach rozgraniczających – 11,0 m,
 - linie zabudowy w odległości 8,0 m od krawędzi jezdni,

- szerokość jezdni – 7,0 m.

Tereny objęte pozostałymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego położone są poza strefami ochrony konserwatorskiej. Na terenach tych nie występują zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, ani też ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Biorąc pod uwagę ochronę zabytków archeologicznych w planach tych zawarto informację, iż w przypadku odkrycia w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub prac ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, należy:

- wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot (obiekt),
- zabezpieczyć przy użyciu dostępnych środków technicznych przedmiot (obiekt) i miejsce jego odkrycia,
- niezwłocznie zawiadomić o tym Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeśli nie będzie takiej możliwości Burmistrza Miasta Siemiatycze.

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta

5.2.1. Charakterystyka miasta

Siemiatycze to miasto położone we wschodniej Polsce, w południowej części województwa podlaskiego nad rzeką Kamianką (nieoficjalna nazwa lokalna Kamionka - prawobrzeżny dopływ Bugu) w otoczeniu obszarów należących do gminy Siemiatycze, 150 km od Warszawy, 100 km od Białegostoku. Powierzchnia miasta wynosi 3 625 ha i zamieszkuje ją 14 528 mieszkańców (dane wg GUS, aktualizacja 29.10.2018 r.). Dominującą formą użytkowania gruntów w mieście są użytki rolne 2 025 ha, nieużytki 639 ha oraz pozostałe grunty.

Położenie fizycznogeograficzne Siemiatycz wg Kondrackiego (2000):

- megaregion – Niż Wschodnioeuropejski,
- prowincje – Niż Wschodniobałtycko-Białoruski,
- podprowincje – Wysoczyzny Podlasko-Białoruskie,
- makroregion – Nizina Północnopolaska,
- mezoregiony – Wysoczyzna Drohiczyńska (z wyjątkiem niewielkiego skrawka położonego w południowej części Siemiatycz, który należy do mezoregionu Podlaski Przełom Bugu)⁵.

Ształt roślinną terenu miasta tworzy przede wszystkim zieleń parkowa, osiedlowa i przydrożna, uprawy rolne, w tym łąki i pastwiska, ogrody działkowe oraz nieużytki.

W zasięgu terytorialnym miasta Siemiatycze znajdują się:

- obszar chronionego krajobrazu,
- pomniki przyrody.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu”

Utworzony został Uchwałą Nr XII/84/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1986 roku w sprawie ustalenia obszarów krajobrazu chronionego. Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu” położony jest w województwie podlaskim, powiecie siemiatyckim na terenie gmin: Nurzec

Stacja, Mielnik Siemiatycze i Drohiczyn. Obejmuje fragment Doliny Bugu wraz z kompleksem leśnym na północ od Mielnika o łącznej powierzchni 30162 ha. Jego położenie, przebieg granic oraz status określa obecnie Rozporządzenie Wojewody Podlaskiego Nr 10/05 z dnia 25 lutego 2005 roku w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu”. Obejmuje niewielki fragment południowej części miasta Siemiatycze.

Pomniki przyrody

Na terenie miasta Siemiatycze zlokalizowane są dwa pomniki przyrody, do których należą:

- lipa drobnolistna – obwód 404 cm (mierzony na wysokości 130 cm), wysokość 22 m, wiek 220 lat, usytuowana na terenie parku przykościelnego Parafii Rzymskokatolickiej przy ul. 3 Maja 2 (uznana za pomnik przyrody zarządzeniem nr 47/78 Wojewody Białostockiego z dnia 29.12.1978 r., Pomnik Przyrody nr 219),
- jesion wyniosły – obwód 270 cm (mierzony na wysokości 130 cm), wysokość 27 m, wiek 180 lat, usytuowany przy ul. Świętojańskiej 9 (uznany za pomnik przyrody zarządzeniem nr 47/78 Wojewody Białostockiego z dnia 29.12.1978 r., Pomnik Przyrody nr 220)⁶.

Ogólna powierzchnia gruntów leśnych na obszarze Siemiatycz wynosi 961,12 ha, co stanowi 26,5 % powierzchni miasta (dane wg GUS, aktualizacja 10.09.2018).

System komunikacyjny w Siemiatyczach stanowią: sieć drogowa, komunikacja zbiorowa komunalna i komunikacja autobusowa PKS. Brak jest komunikacji kolejowej, co oznacza, że główny ciężar transportu ludzi i towarów na tym obszarze spada na system dróg. Do najbliższej linii kolejowej – Siedlce – Czeremcha – Siemianówka jest ok. 2 km. Przez miasto przebiega droga krajowa nr 19 (wchodząca w skład dróg ekspresowych) łącząca Rzeszów, Lublin, Białystok i Suwałki oraz droga wojewódzka nr 693 prowadząca do Kleszczel (przejścia granicznego w Połowcach) i granicy Polski z Białorusią. Do Siemiatycz prowadzi droga wojewódzka nr 690 łącząca się przed miastem z drogą krajową nr 19. Droga wojewódzka nr 640 przebiega w bezpośrednim sąsiedztwie miasta.

5.2.2. Zarys historyczny i rozwój przestrzenny miasta

Powstanie miasta Siemiatycze związane było przede wszystkim ze zlokalizowaniem tu centrum administracyjno-ekonomicznego dóbr ziemskich. Dobra siemiatyckie wyodrębniły się już w pierwszej połowie XV wieku. W 1443 r. książęta mazowieccy, do których należało wówczas Podlasie, nadali je Borucie z Fałę, „chorążemu warszawskiemu”. Miejscowość, której nazwa zapisana wówczas została w brzmieniu Syemyanthicze lub Schemyathicze, była zaledwie wsią, stanowiącą ośrodek niezbyt wielkiego kompleksu dóbr. Po 1446 r., po zajęciu ziemi drohickiej przez Litwinów, Boruta opuścił majątność, którą Kazimierz Jagiellończyk przed 1456 r. nadał Sudymontowiczom z Chożowa. W 1497 r. córka Olechny Kmity Sudymonowicza z Chożowa, wojewody wileńskiego, kanclerza Wielkiego Księstwa Litewskiego – Aleksandra wyszła za mąż za Mikołaja Tęczyńskiego, wojewodę ruskiego, otrzymując w posagu Siemiatycze z okolicznymi dobrami. Po latach stanowiły one z kolei posag córki Mikołaja i Aleksandy Tęczyńskich – Anny, żony kasztelana sandomierskiego Jerzego Szydłowieckiego. W 1522 r. bracia Anny odkupili tę majątność od siostry, a w 1527 r. sprzedali dobra Bohuszowi Bohowitynowiczowi. Dobra siemiatyckie w 1527 roku obejmowały 7 wsi: Boratyniec, Cecele, Klekotowo, Łojki, Siemiatycze, Słochy i Turnę.

W 1529 r. Bohusz Bohowitynowicz przekazał dobra siemiatyckie w testamencie swojej córce Annie, która w 1538 r. poślubiła Stanisława Tęczyńskiego, syna Jana Tęczyńskiego, wojewody sandomierskiego. W ten sposób dobra te powróciły w posiadanie Tęczyńskich. W tym czasie nastąpiła istotna zmiana w sytuacji Siemiatycz. Stanisław Tęczyński dokonywał kolonizacji wewnętrznej dóbr, tworzył nowe wsie zagrodnicze, rozwijał produkcję folwarków, przeprowadził trzebież lasów na lewym brzegu Bugu i skolonizował wyręby oraz zbudował most na Bugu.

8 stycznia 1542 r., na prośbę Stanisława Tęczyńskiego, Zygmunt Stary wydał dokument zezwalający osiadającym w Siemiatyczach mieszczanom na posługiwanie się prawem magdeburskim, nadał 12-letnią wolność od opłat i określił terminy targu oraz jarmarków. Ówczesny właściciel dóbr siemiatyckich - Stanisław Tęczyński, skorzystał z zezwolenia na założenie miasta i 2 kwietnia 1542 roku wprowadził władze miejskie, a na stanowisko wójta wyznaczył Hieronima Lachowskiego. Majętność siemiatycka pozostawała właściwie stale w rękach rodzin magnackich – litewskich i koronnych. Miało to doniosłe znaczenie dla rozwoju ośrodka miejskiego – centrum gospodarczego włości. Działalność S. Tęczyńskiego nie pozostała bez wpływu na dalszy rozwój miasta. W 1580 roku w Siemiatyczach było 26 domów rynkowych, 186 domów ulicznych, 32 chałupy oraz 40 domów z zagrodami. Ogółem 282 domów zamieszkiwało 1900 osób.

W drugiej połowie XVI wieku w czasach oligarchii magnackiej dobra siemiatyckie uległy powiększeniu. Podstawowym kierunkiem działalności mieszczan było rolnictwo. Liczni byli również drobnymi handlarze. Rozwój kontaktów handlowych możliwy był dzięki dobremu położeniu w stosunku do sieci dróg lądowych i portów rzecznych na Bugu w Mielniku i Drohiczynie. W drugiej połowie XVI w. Siemiatycze stały się dość ważnym miejscem targowym i należały do kategorii miast średnich w województwie podlaskim. Pomyślnemu rozwojowi nie przeszkodziły wojny połowy XVII w. Upadek okolicznych miast, przodujących w zakresie produkcji i wymiany handlowej – Mielnika i Drohiczyna, wpłynął korzystnie na rozwój Siemiatycz. Chcąc zwiększyć dochodowość swoich dóbr, siemiatyccy właściciele ziemscy rozpoczęli proces osadnictwa Żydów na terenie miasta. Utworzona przez nich gmina samorządowo – wyznaniowa z czasem rozrosła się do jednej z największych gmin żydowskich na Podlasiu. Lata 1710-1711 przypadły na epidemię cholery, która zdziesiątkowała mieszkańców miasta. „Morowe powietrze”, które nawiedziło Siemiatycze sprawiło, że mieszczanie w trwodze zaczęli masowo opuszczać miasto. Ludność kryła się w lasach i na pustkowiach. Tradycja miejscowa głosi, że część mieszczan udała się na zalesioną górę koło Grabarki, gdzie korzystając z wody z pobliskiego źródła przetrwała zaraza. Wzgórze i źródło stały się miejscem ożywionego kultu religijnego. Obecnie jest tu najważniejsze sanktuarium prawosławne na terenie Polski. Cholera spowodowała znaczny spadek liczby mieszkańców Siemiatycz⁷.

W historii miasta niezwykle istotny był wiek XVIII, kiedy to znacznie wzrosła liczba mieszkańców, przybyło warsztatów rzemieślniczych, wielokrotnieniu uległy obroty handlowe dokonywane na miejscowych jarmarkach i targach. Siemiatycze w tym stuleciu znalazły się wśród najlepiej rozwiniętych gospodarczo miast podlaskich. Rozwój w tym okresie miasto zawdzięczało ówczesnym właścicielom z rodu Sapiehów. Wśród nich wyróżnili się Michał Sapieha oraz księżna Anna z Sapiehów Jabłonowska. W tym okresie powstały m.in. zespół klasztorny Księży Misjonarzy, ratusz, szpital, szkoła położnicza, bożnica żydowska, świątynia ewangelicka, drukarnia oraz pałac, mieszczący liczne zbiory przyrodnicze, geologiczne oraz historyczne.

Zbiory te były istotnym czynnikiem przyciągającym licznych gości z kraju i ze świata. Uporządkowane miasto, ujęte w reguły prawne życie mieszkańców rozległych włości, czyniły z Siemiatycz miasto znane w Rzeczypospolitej, o którym Ignacy Krasicki pisał „Wszystkim chłopom, mieszczanom tego losu życzę, jaki mają: Wysokie, Kock i Siemiatycze”. Gośćmi oświeconej księżnej Anny bywali m.in. H. Kołłątaj, S. Staszic, S. Trembecki, F. Karpiński, I. Krasicki, S.A. Poniatowski i cesarz austriacki Józef II.

W 1799 roku Siemiatycze były największym miastem w departamencie białostockim (większym nawet od Białegostoku) i największym ośrodkiem przemysłu włókienniczego. Liczyły 319 domów, 3556 mieszkańców i stanowiły centrum dobrze zagospodarowanych dóbr z 19 wsiami. Niestety Anna Jabłonowska inwestycje opierała na kredycie zaciąganym w różnych instytucjach. W połowie lat dziewięćdziesiątych XVIII w. bank zajął dobra księżnej za długi. Rozpad majątku Anny Jabłonowskiej na skutek zbyt dużego zadłużenia i utraty płynności finansowej, a także śmierć księżnej w 1800 r., zakończyły świetny okres w dziejach Siemiatycz. Dobra, wraz z miasteczkiem Siemiatycze, wystawione zostały na sprzedaż i w ten sposób nabył je Jan Mayzner, bankier warszawski. Po Mayznerach włości przejęła rodzina Fanshawe.

W owym czasie Siemiatycze zamieszkiwali nadal katolicy, unicy, wyznawcy mojżeszowi, nieliczni prawosławni i ewangelicy. W czasie przypadającym na okres zaborów, miasto przestało pełnić funkcję rezydencji magnackiej. W 1807 roku Siemiatycze przyłączone zostały do Cesarstwa Rosyjskiego. Rozwój społeczno-gospodarczy miasta nie leżał w interesie zaborcy.

W 1831 roku władze carskie zajęły częściowo budynek klasztoru misjonarzy św. Wincentego à Paulo na szpital wojskowy („od czego nastąpiła wielka depolacya”), a w 1832 r. całkowicie zlikwidowały ten dom zakonny. W miarę upływu czasu zmieniać się zaczął skład narodowościowo-wyznaniowy, przybywało ludności żydowskiej i prawosławnej. Podejmowane próby rusyfikacji i wprowadzanie nowego ustawodawstwa wywoływały opór części mieszkańców, którzy uczestniczyli w walkach narodowowyzwoleńczych.

Bardzo ważnym i tragicznym dla miasta wydarzeniem był wybuch powstania styczniowego w 1863 roku. W dniach 6-7 lutego miała tu miejsce jedna z największych bitew powstania, stoczona między oddziałami powstańczymi dowodzonymi przez Walentego Lewandowskiego, Władysława Cichorskiego i Romana Rogińskiego a wojskami carskimi pod dowództwem gen. Maniukina. Bitwa rozegrała się na miejscowym cmentarzu i w jego okolicach (obecnie między ulicami Ciecchanowiecką i Powstania Styczniowego). Oddziały powstańcze zajęły miasto wypierając wroga, lecz ostatecznie w drugim dniu walk poniosły klęskę w walce z wojskiem rosyjskim. W walkach zniszczona została znaczna część miasta, w tym pałac Jabłonowskich. Figura św. Michała Archanioła, która zdobiła jedną z bram ratusza, spalonego przez Rosjan w 1863 r., umieszczona została w 1864 roku nad bramą zachodnią w ogrodzeniu kościoła.

W 1864 r. władze nakazały rozebranie spichlerza przyklasztornego, a wkrótce i innych mniejszych zabudowań należących niegdyś do księży misjonarzy. Uzyskaną cegłę (10 tys. sztuk) wraz z cegłami po 25 tys. sztuk od Fanshawe (z ruin pałacu) i Ciecierskiego, trzytysięczną kontrybucję oraz pożyczkę od parafian przeznaczono na budowę cerkwi. W 1866 roku zakończono budowę murowanej cerkwi na miejscu starego drewnianego budynku. W 1897 roku społeczeństwo Siemiatycz stanowili w ponad 75% Żydzi, ponad 15% katolicy, blisko 10% prawosławni oraz nieliczni ewangelicy.

Lata I i II wojny światowej nie szczydziły miastu zniszczeń. Zabudowa została zniszczona w 25%.

Zniszczony ratusz nie został nigdy odbudowany. Działania wojenne przyniosły miastu poważne straty ludzkie, niemal całkowitej zagładzie uległa ludność żydowska. Okupanci utworzyli w Siemiatyczach getto (w kwadracie ulic: Górnej, Wysokiej, Koszarowej i Słowiczyńskiej) dla ludności żydowskiej głównie z Siemiatycz i okolic. W getcie zgromadzono 4,2 tys. osób. W 1942 roku rozpoczęto likwidację siemiatyckiego getta (pierwsza deportacja 2 – 9 września 1942 r), jego mieszkańcy trafili głównie do obozu zagłady w Treblince (ok. 80 km od Siemiatycz), gdzie prawie wszyscy zginęli. Wielu Żydów zginęło w getcie, obecnie na cmentarzu żydowskim przy ulicy Polnej znajduje się zbiorowa mogiła pomordowanych⁸.

Miasto zostało wyzwolone 22 lipca 1944 roku i od razu przystąpiono do jego odbudowy. Na miejscu dawnego ratusza założono skwer miejski. Szczególnym rokiem dla miasta był rok 1952, kiedy to utworzono powiat, przeznaczając Siemiatycze na siedzibę władz politycznych i administracyjnych. Wpłynęło to dodatnio na aktywizację gospodarczą miasta. Nastąpił rozwój budownictwa mieszkaniowego, pojawiły się nowe gmachy użyteczności publicznej.

Okresem wielkich zmian były lata siedemdziesiąte. W 1971 roku oddano do użytku gmach Urzędu Pocztowego, a kilka lat później powstał Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego „Hortex” oraz Państwowy Ośrodek Maszynowy. Obok tego istniała cała sieć warsztatów rzemieślniczych, spółdzielczych i prywatnych. Powiat siemiatycki został reaktywowany ponownie w 1999 r⁹. Obecnie Siemiatycze są jednym z ważniejszych powiatowych ośrodków administracyjnych na Podlasiu. W 2012 roku minęła 470 rocznica nadania Siemiatyczom praw miejskich¹⁰.

5.2.3. Rozwój układu urbanistycznego miasta Siemiatycze

Początki Siemiatycz sięgają XV w., kiedy to stanowiły jedynie wieś będącą ośrodkiem niezbyt wielkiego kompleksu dóbr. Osada Siemiatycze usytuowana była u zbiegu dwóch rzek – Kamionki i Muchawca. Tu też zlokalizowane były przeprawy przez ich błotniste doliny. Siemiatycze znalazły się na skrzyżowaniu ważnych szlaków drożnych. Na późniejszy rozwój wsi niewątpliwie wpływ miało jego atrakcyjne położenie:

- przez Siemiatycze przebiegał szlak z kierunku Bociek i Dziadkowic w stronę rzeki Bug, której brzegiem wiódł szlak tranzytowy, łączący Ruś z Mazowszem,
- inny szlak – z kierunku Ciechanowca w stronę Milejczyc, Klukowicz i Sobiątynia (kolonizacja tych terenów nastąpiła w II połowie XV w.).

Układ sieci drożnej przełożył się na pierwotne rozplanowanie wsi - była to wielodrożnica zlokalizowana w pobliżu lokalnej przeprawy przez rzekę Kamionkę, u zbiegu kilku ważnych dróg.

Już w XV w. istniały w Siemiatyczach trzy elementy, które obok sieci drożnej stanowiły trwałą wartość w rozwoju późniejszego miasta. Istniał tu dwór, który stanowił siedzibę ówczesnych właścicieli – najpierw Boruty z Falent, później Olechny Sudymontowicza. Dwór ten przypuszczalnie został wzniesiony na niedużym wzniesieniu, nieco na wschód od miejsca, w którym wybudowano później rezydencję sapieżyńską, tj. w okolicach drogi do przeprawy we wsi Turna. Pierwsza wzmianka o istnieniu kościoła pochodzi z 1446 r. W pobliżu kościoła niewątpliwie zlokalizowany był nieuformowany plac, którego rolę w późniejszym okresie przejął rynek lokacyjny. Także z XV w. pochodzi pierwsza informacja o istnieniu w Siemiatyczach cerkwi

wzniesionej na wzgórzu na lewym brzegu Kamionki. Powyższe trzy obiekty – dwór, kościół i cerkiew wraz z swobodnie dobiegającymi do rozwidlenia drogami były ważnymi elementami wyznaczającymi rozwój miejscowości.

Poszczególne elementy układu przestrzennego – wieś, rezydencja z folwarkiem, rynek, kościół rzymskokatolicki i cerkiew prawosławna nie były ze sobą ściśle zespolone. Zlokalizowane były w dość dużych odległościach, co nasuwa przypuszczenie, że pierwotnie, tj. ok. połowy XV w., na tym terenie istniało kilka gniazd osadniczych.

Istotna zmiana nastąpiła, gdy właścicielem został Stanisław Tęczyński, który przeprowadzał kolonizację wewnętrzną dóbr oraz tworzył nowe wsie zagrodnicze, a także zbudował most na Bugu. Przełomowym etapem rozwoju było nadanie Siemiatyczom praw miejskich w 1542 r. Wtedy to zostały uporządkowane stosunki przestrzenne w nowo powstałym mieście. Wytyczono rynek zgodnie ze średniowiecznymi zasadami. Wokół rynku, w południowej, zachodniej i północnej pierzei znajdowało się 26 parcel rynkowych, natomiast pierzeję wschodnią zajmowało „Poświętne” z kościołem parafialnym. Ponadto w Siemiatyczach wybudowane były 183 domy i 32 „nędzne chałupy”, co może świadczy o tym, że poza ulicami wlotowymi istniały również ulice o funkcjach wewnątrzmijskich. Prawdopodobne jest również, że za działkami położonymi przy rynku zlokalizowane były również ulice zagumienne, równoległe do pierzei rynkowych, jak to miało miejsce we wszystkich miastach, które opierały się o lokalizację magdenburską. Dłuższe pierzeje rynkowe zapewne przecinały prostopadle ulice prowadzące w głąb układu miejskiego, jednak kolejne przemiany przestrzenne na tyle zmieniły ten układ, że nie można odtworzyć ich przebiegu.

Strukturę przestrzenną miasta w XVI w. stanowiły trzy części luźno ze sobą związane. Pierwszą stanowił dwór z zespołem budynków gospodarczych i mieszkalnych; drugą kościół położony przy rynku lokacyjnym, zaś trzecią cerkiew z uformowanym wokół niej nieregularnym placem przycerkiewnym. Centralny element tego układu stanowił kościół i rynek lokacyjny z ratuszem. Dwór oraz cerkiew znajdowały się poza rozplanowaniem miejskim.

Ruch budowlany w miasteczku zapoczątkowano w pierwszej połowie XVII w. za czasów Lwa Sapiehy. Na miejsce drewnianego dworu wybudowano nowy, murowany, a także wzniesiono murowany kościół. Wieża kościoła stała się dominantą wysokościową miasta i po zmianach w XVIII w. przetrwała w tym charakterze do dzisiaj. Mimo powyższych przemian przestrzenne założenie miejskie było skromne i nie stanowiło głównej siedziby Sapiehów. Założenia dworskie były słabo połączone z obszarem miejskim, a dodatkowym elementem dzielącym stała się dzielnica żydowska zlokalizowana za południową pierzeją rynkową oraz cmentarz żydowski położony na południe od tej dzielnicy.

W latach dwudziestych XVIII w. z inicjatywy Michała Sapiehy oraz Michała Krassowskiego i Kazimierza Ottowicza, superiora misjonarzy w Lublinie, rozpoczęła się przebudowa kościoła i budowa klasztoru. Inwestycje miejskie zmieniły w barokowym duchu rozplanowanie rynku. Aby stworzyć odpowiednią dla założenia perspektywę widokową rozebrano budynki w pierzei wschodniej rynku i stworzono w tym miejscu (przed budynkiem klasztornym) rodzaj *avantcourt'u*. Zespół kościoła i klasztoru zostały wyeksponowane dzięki czemu stały się najważniejszym elementem w wizerunku miasta. Kościół zachwycał swoją sylwetką nie tylko przez barokowy rozmach, ale również przez widoczną z daleka wieżę oraz piękny

ogród, zamknięty od strony rynku fantazyjnie poprowadzonym murem.

Kolejny etap barokowej przebudowy miasta nastąpił w czasach Anny Jabłonowskiej. Dążyła ona do połączenia swojej rezydencji z miastem oraz stworzenia osi urbanistycznej, która spoiłaby poszczególne części struktury przestrzennej w jedną całość. Działania te być może były związane z pożarem, który zniszczył znaczną część miasta oraz zabudowań dworskich. Na wysokości połowy długości południowej pierzei rynku wzniesiono pałac, a na jego osi głównej wytyczono aleję szerokości ok 60 m wysadzonej po obu stronach lipami. Aleja łączyła pałac z rynkiem, a po obu jej stronach wybudowano budynki reprezentacyjne. Aleja przebiegała przez cmentarz żydowski, który mimo protestów Żydów został zlikwidowany. Anna Jabłonowska w zamian wskazała teren pod nowy cmentarz przy lewym brzegu Kamianki, poza granicami miasta. Wylot z tej ulicy na rynek, w jej zachodniej pierzei kończyła piętrowa austeria, zaś w pierzei wschodniej analogiczny budynek o nieznanym przeznaczeniu.

Z polecenia Anny Jabłonowskiej około 1772 r. rozebrano zniszczony, drewniany ratusz i stare kramy, a na ich miejsce wzniesiono murowany ratusz z wieżą zegarową. Nowy ratusz położony był na osi ul Pałacowej i zamykał perspektywę widokową z pałacu w kierunku północnym. Cztery skrzydła nowego ratusza tworzyły prostokątny dziedziniec wewnętrzny. Na jego środku był niewielki budynek wagi. Założenie urbanistyczne od strony północnej kończyła wzniesiona w XIX w. kaplica ewangelicka, która znajdowała się na terenie cmentarza parafialnego wspólnego dla katolików i ewangelików. Kaplica usytuowana na wzgórzu zamykała całość założenia od północy.

Natomiast w kierunku południowym oś główna założenia urbanistycznego prowadziła aż do rozplanowanego w XVIII w. folwarku, nazwanego na cześć Jabłonowskiej – Annapolem. Na południe od rezydencji znajdował się ogród o symetrycznej kompozycji z trzema kanałami na planie litery „U”, rozmieszczonymi symetrycznie po obu stronach osi głównej kompozycji. Ogród ten został niemal całkowicie zdewastowany w XIX w. Po jego świetności została dawna oranżeria oraz fragment muru kamiennego odgradzającego w XIII w. teren założenia od miasta.

Zachodnią część miasta zamieszkiwaną przez Żydów ominęły ówczesne zmiany urbanistyczne ze względu na gęstą zabudowę. W 1797 r. nastąpił pożar tej części miasta. Opracowany wówczas nowy projekt zachodniej części miasta przewidywał lokalizację nowego rynku (na zachód od rynku lokacyjnego) i uregulowanie biegu ulicy Drohiczyńskiej poprzez poprowadzenie jej prostopadle do zachodniej pierzei rynku. Pozostałe projektowane tam ulice także wytyczono na podstawie siatki prostokątnej. Ulice miały być obsadzone drzewami i razem tworzyć czytelny schemat, którego zasada wywodziła się w prostej linii od rzymskich rozwiązań urbanistycznych. Plan ten nie został w pełni zrealizowany bowiem pozostawiono bez zmian bieg traktu wylotowego do Drohiczyna – ul. Drohiczyńskiej oraz nie zrealizowano nowego rynku. Równoległe do tych zmian ulokowano żydowską bożnicę o znacznej kubaturze, którą wybudowano na terenie dawnego cmentarza żydowskiego. Bożnica nie stanowi elementu kompozycji urbanistycznej, ponieważ zlokalizowano ją z dala od głównej osi urbanistycznej.

Projektantem całego założenia rezydencjonalnego, tj. łączącego w całość miasto, pałac i folwark, prawdopodobnie był Szymon Bogumił Zug, który zaprojektował te obiekty w stylu klasycystycznym¹¹.

Wojewódzki Konserwator Zabytków dnia 25.01.1957 r. decyzją nr Kult.V-2b-7-84-57 uznał za zabytek

i wpisał do rejestru zabytków teren części miasta powiatowego Siemiatycze, który od północy ogranicza na planie miasta linia horyzontalna przecinająca prostopadłe ulicę Ciechanowiecką na wysokości cmentarza, cmentarz po połowie, ulicę Zagumienną (ob. ul. Powstania Styczniowego), ul. Bartosza Głowackiego i idącą do rzeki Kamionki, od wschodu rzeka Kamionka, od południa ul. Żwirki i Wigury do ulicy A. Czerwonej (ob. ul. 11 Listopada), ulica A. Czerwonej (ob. ul. 11 Listopada) ok 150 m, ulica bez nazwy (ob. ul. Miłkowskiego) wiodąca od ul. Armii Czerwonej do ul. Anny Jabłonowskiej, ulica zabudowana – zaznaczona na planie miasta, prostopadła do ulicy Anny Jabłonowskiej od zachodu (ob. ul. Sadowa), od strony zachodniej ulica granicząca z polami (ob. ul. Ogrodowa) przecinająca ulicę Drohiczyńską i Wesołą oraz linia biegnąca od przecięcia z ulicą Wesołą do zakrętu ulicy Ciechanowieckiej w okolicy cmentarza¹².

5.2.4. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta

Poniżej prezentujemy listę istotnych z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego obiektów na terenie Siemiatycz, wpisanych do rejestru zabytków:

- **Dawna oranżeria, ul. Legionów Piłsudskiego 1**

Fragment po pałacu księżnej Anny Jabłonowskiej tzw. dom ogrodnika. Zbudowana w XVIII – XIX wieku na planie prostokąta, murowana, z cegły i kamienia, tynkowana, parterowa, dwutraktowa, podpiwniczona, wewnątrz przykryte sufitami, dach 4-spadowy, kryty dachówką esówką. Zniszczona, a następnie odbudowana jest doskonałym przykładem budownictwa gospodarczego z przełomu wieków XVIII- XIX.

Ogrodzenie - mur kamiennie - ceglany stanowi relikw małej architektury z 1777 roku i powiązany jest z historią walk narodowo – wyzwoleniczych z 1863 roku (Powstanie Styczniowe). Obecnie dawna oranżeria stanowi siedzibę Siemiatyckiego Ośrodka Kultury. W budynku tym działa również Szkoła Muzyczna.

Zdjęcie nr 1. Dawna oranżeria w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

- **Kaplica cmentarna p.w. św. Anny, ul. Rogińskiego**

Zbudowana w latach 1826-1827 roku na planie prostokąta o silnie ściętych narożach w części prezbiterialnej. Drewniana, konstrukcja zrębowa, oszalowana, jednonawowa bez wyodrębnionego prezbiterium z dwukondygnacyjną kwadratową wieżą.

Wnętrze przykryte stropem płaskim, chór w części południowej na dwóch kolumnach drewnianych. Nad korpusem głównym dach dwuspadowy kryty blachą.

Do kaplicy prowadzi brama będąca jednocześnie wejściem na cmentarz. Cenny obiekt budownictwa drewnianego z początku XIX wieku.

Zdjęcie nr 2. Kaplica cmentarna pw. św. Anny w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

- **Kaplica cmentarna ewangelicka, ul. Ciechanowiecka**

Domniemane dzieło architekta Szymona Bogumiła Zuga. Usytuowana na terenie dawnego cmentarza ewangelickiego. Zbudowana ok. 1800 roku.

Budynek murowany z cegły, otynkowany, umieszczony na planie koła, o bryle w kształcie walca, nakrytej dachem kopulastym. Kasetonową kopułę wieńczy latarnia ze świetlikiem.

Budynek o ciekawej elewacji zewnętrznej - gzyms i prostokątne wnęki nad nim. Wnętrze jednoprzestrzenne, centralne. Kaplica jest jedynym przykładem klasycystycznej kaplicy cmentarnej na terenie dawnego woj. białostockiego.

Zdjęcie nr 3. Kaplica cmentarna ewangelicka w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

- **Dawny zespół klasztorny misjonarzy, ul. 3 Maja 1**

Zabytek, który w swoim kształcie i pałacowym założeniu architektonicznym nawiązuje do najlepszych europejskich wzorów późnego baroku. Elewacja budynku klasztoru posiada niezaprzeczalną unikalną wartość architektoniczną, gdyż należy do nielicznej w Polsce grupy fasad kolumnowych. Działanie klasztoru otoczony jest murem, w którego faliste ściany wkomponowane były dzwonnice.

Budynek klasztoru jest centralnym akcentem architektonicznym miasta. Murowany, tynkowany, malowany w kolorach białym i kremowym, dwukondygnacyjny w przeważającej części, pierwotnie czteroskrzydłowy, z czego do dziś zachowały się tylko trzy skrzydła. Budynek klasztoru łączy się z kościołem parafialnym krytym łącznikiem.

Ogrodzenie wokół klasztoru i mur okalający kościół są unikalne w swym założeniu architektonicznym na skalę europejską. W murze od strony zachodniej znajduje się brama główna, której najwyższym akcentem jest figura św. Michała Archanioła – na tym miejscu od 1864 roku, uprzednio zdobiąca jedną z czterech bram ratusza.

Zdjęcie nr 4. Dawny zespół klasztorny misjonarzy w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

- **Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, ul. 3 Maja 1**

Budynek kościoła należy do najpiękniejszych w Diecezji Drohiczyńskiej. Budowę rozpoczął w 1626 roku Lew Sapieha, a ukończył ją w 1637 roku jego syn Kazimierz Leon Sapieha. Konsekrowany w 1638 roku. Usytuowany we wschodniej części miasta, za północno – wschodnim narożem rynku. Przyjął formę bazyliki z kwadratową wieżą, na której znajduje się zegar. Kolejne rozbudowy i uzupełnianie wyposażenia miały miejsce w latach 1713 – 1737. Po pożarze w 1751 roku budowano nowe sklepienia w nawach bocznych. W czasie I i II wojny światowej kościół nie doznał większych uszkodzeń.

Otoczony jest murowanym ogrodzeniem, w którym od zachodu znajduje się brama, a od wschodu i północy kaplice. Zbudowany w stylu późnorenesansowo – barokowym, fasada zaś w stylu późnobarokowym. Utrzymany jest w kolorystyce białokremowej. Kościół jest trzynawowy. Główne wejście prowadzi przez kruchtę, od południa przylega do kościoła zakrystia, przy północnej ścianie prezbiterium znajduje się piętrowa przybudówka pełniąca dawniej funkcje skarbczyku i pomieszczeń gospodarczych.

Kościół przykryty jest dachem dwuspadowym w części nawy głównej i jednospadowym nad nawami bocznymi i kruchtą, czterospadowym nad zakrystią. Sklepienie nad nawą główną jest kolebkowe, nad bocznymi krzyżowe, w prezbiterium zaś znajduje się sklepienie kolebkowe ozdobione geometryczną stiukową dekoracją tzw. sztukaterią lubelską. Wieża kościoła uwieńczona hełmem. Dzwonnica kościoła wybudowana została w latach 1723-1725. Kościół po pożarze miasta odnowił w 1777 roku księżna Anna Jabłonowska.

Zdjęcie nr 5. Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

Wewnątrz kościoła znajdują się organy z XVIII wieku. Regencyjny ołtarz zaprojektowany został przez Karola Antonia Baya, a wykonany przez pracownię rzeźbiarską Bartłomieja Michała Bernatowicza w latach 1729-1730. Ołtarz jest jednokondygnacyjny na cokole bogato zdobionym ornamentalnie. W podobnym stylu utrzymane są barokowe ołtarze boczne, które wraz z rzeźbami, obrazami olejnymi, tabernakulami, tkaninami wpisane zostały do rejestru zabytków. W zakrystii znajduje się późnogotycki krucyfik z 1400 roku zachowany po pożarze jeszcze drewnianego kościoła.

- **Cerkiew p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła, ul. Powstania Styczniowego 1**

Zbudowana w latach 1865-1866, osadzona na cokole na kamiennych fundamentach cerkiew murowana z cegły, otynkowana na gładko, o ciekawej budowie architektonicznej. Wystrój wewnętrzny cerkwi stanowią m.in. Ikona Mikołaja Cudotwórcy i ściany pokryte freskami nawiązującymi do malarstwa bizantyjskiego.

W kompleksie – stróżówka, murowane kamienne ogrodzenie z trzema bramami z wieku XIX i cmentarz przycerkiewny założony w drugiej połowie XIX wieku. Cerkiew jest przykładem murowanej architektury sakralnej o zdecydowanych wpływach form rosyjskiego budownictwa cerkiewnego drugiej połowy XIX wieku, wraz z ogrodzeniem, stróżówką i cmentarzem przycerkiewnym tworzy unikalny zespół o dużych walorach architektonicznych i kulturowych.

Zdjęcie nr 6. Cerkiew p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

- **Dawna synagoga, ul. Zaszkolna 1**

Siemiatycka synagoga miała być zadośćuczynieniem księżnej Anny Jabłonowskiej wobec gminy żydowskiej. Siemiatyccy Żydzi stracili swój cmentarz w wyniku przebudowy miasta, którą przeprowadzała księżna.

Zbudowana w 1797 roku w stylu klasycystycznym wg projektu Szymona Bogumiła Zuga. Dwukondygnacyjny murowany budynek z salą główną od wschodu, z wbudowanymi galeriami z trzech stron oprócz wschodniej. Główne wejście do synagogi było przeznaczone dla mężczyzn, kobiety do synagogi wchodziły od południowej.

Wewnątrz synagoga była urządzona z wielkim, prawdziwie barokowym przepychem, ściany miała pomalowane w motywy zwierzęce i kwiatowe. W 1824 roku została uszkodzona przez pożar. W okresie okupacji obiekt pełnił funkcję magazynu, w 1944 roku cenne wyposażenie synagogi zostało zniszczone. Po II wojnie światowej w budynku synagogi powstał dom kultury. W latach 1961-64 przeprowadzono generalny remont zamalowując m.in. freski ścienne.

Zdjęcie nr 7. Dawna synagoga w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

- **Dawny dom talmudyczny, ul. Pałacowa 10**

Neobarokowy budynek z elementami modernizmu zbudowany w 1893 roku. Do 1941 pełnił funkcje domu modlitwy. Wzniesiony w sąsiedztwie późnobarokowej wielkiej synagogi jest ściśle powiązany z kulturą i obyczajowością Siemiatyckiej Gminy Żydowskiej.

Bryła budynku z zachowanym częściowo wystrojem zewnętrznym posiada niezaprzeczalne walory architektoniczne i jest przykładem sakralnego budownictwa żydowskiego nielicznie zachowanego na tym obszarze. Obecnie mieści się tu szkoła zawodowa.

Zdjęcie nr 8. Dawny dom talmudyczny w Siemiatyczach
(źródło: archiwum UM Siemiatycze)

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze miasta Siemiatycze funkcjonują jedynie dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.3.1. Formy ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego opracowane dla terenu miasta Siemiatycze określają obowiązkowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. W planach wyznaczone zostały granice i zasady zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie, w tym zakres ochrony konserwatorskiej. Określono także zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego. W planach wyznaczono też strefy ochrony konserwatorskiej. W planach zostały zawarte również zasady zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie dla obiektów: wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w ewidencji Konserwatora Zabytków oraz dla stanowisk archeologicznych.

5.3.2. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków

Na terenie miasta Siemiatycze, znajduje się 20 zabytków nieruchomości, wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 1), w tym 5 stanowisk archeologicznych. Są to jedne z najcenniejszych składników krajobrazu kulturowego na terenie miasta.

Tabela nr 1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków w mieście Siemiatycze (wpisane zgodnie z decyzjami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków oraz zgodnie z kartami ewidencyjnymi zabytków)

Lp.	Miasto	Ulica	Obiekt (datowanie)	Nr rej.	L dz.
1	Siemiatycze	x	Teren części miasta – układ urbanistyczny	A-578 z dn. 25.01.1957	Kult.V-2b-7-84-57
2	Siemiatycze	Powstania Styczniowego 1	Zespół cerkwi parafialnej pw. św. Apostołów Piotra i Pawła:	A-110 z dn. 7.12.1995	WKZ-5340/14/95
			Cerkiew		
			Stróżówka		
			Ogrodzenie		
		Cmentarz przycerkiewny			
3	Siemiatycze	Ciechanowiecka 18	Dom duchowieństwa prawosławnego (plebania) wraz z działką geodezyjną nr 164 (dane na rok 1989) (czas powstania: 1835 r.)	730 z dn. 29.12.1989	KL.WKZ-5340/14/89
4	Siemiatycze	3 Maja 5	XVII – wieczny kościół pw. Wniebowzięcia NMP	47 z dn. 30.03.1956	Kult.V-2b-14-53-56
5	Siemiatycze	3 Maja 5	Murowana dzwonnica wolno stojąca przy kościele Wniebowzięcia NMP	48 z dn. 3.04.1956	Kult.V-2b-15-54-56
6	Siemiatycze	3 Maja 5	XVIII – wieczny budynek klasztorny	49 z dn. 3.04.1956	Kult.V-2b-16-55-56
7	Siemiatycze	3 Maja 5	Galeria-brama przy kościele pw. Wniebowzięcia NMP (1725r.)	289 z dn. 19.11.1966	KI-III-1/312/66
8	Siemiatycze	3 Maja 5	Ogrodzenie kościoła pw. Wniebowzięcia NMP	307 z dn. 26.11.1966	KL.III-1-312-66
9	Siemiatycze	Ciechanowiecka	Kaplica cmentarna ewangelicka (1800 r.)	A-111 z dn. 9.06.1979	KL.WKZ-5340/19/79
10	Siemiatycze	Ciechanowiecka	Kościół cmentarny pw. Św. Anny (1827 r.)	A-111 z dn. 19.11.1966	KL.III-1/295/66

11	Siemiatycze	Zaszkolna 1	Synagoga (1795 r.)		137 z 9.12.1958	Kult.V-2b/143-43-58
12	Siemiatycze	Pałacowa 10	d. dom talmudyczny wraz z gruntem działki 1181 (dane na rok 1992) (czas powstania: 1893 r.)		A-142 z dn. 19.10.1992	WKZ-5340/7/92
13	Siemiatycze	Legionów Piłsudskiego	d. oranżeria ob. szkoła muzyczna (XVIII XIX w.)		291 z dn. 19.11.1966	KL.III-1/296/66
14	Siemiatycze	Legionów Piłsudskiego	Mur ogrodzenia kamiennie-ceglany pozostały z dawnego założenia pałacowego Anny Jabłonowskiej dł. 72 m.b. (1777r.)		322 z dn. 7.08.1968	KL.III-680/2/68
15	Siemiatycze	Ciechanowiecka	Teren cmentarza katolickiego i prawosławnego		A-111 z dn. 29.03.1988	KL.WKZ-5340/23/87
16	Siemiatycze	Połna	Cmentarz żydowski		A-3 z dn. 24.11.1999	PWKZ-5340/3/99
17	Siemiatycze	x	Cmentarz żołnierzy niemieckich (1915 r.)		664 z dn. 30.12.1987	KL.WKZ-5340/24/87
18	Siemiatycze	Wysoka 11	Zespół zakładu kaflarskiego nr 1 (po 1890 r.):	Budynek wyrobowni gliny Dwukondygnacyjna część budynku z piecami kasselskimi	756 z dn. 29.12.1992	WKZ-5340/4/92
19	Siemiatycze	Pałacowa 14	Dom (I poł. XIX w.)		292 z dn. 19.11.1966	KL.III-1/297/66
20	Siemiatycze	Pałacowa 16	Dom (II poł. XIX w.)		710 z dn. 25.10.1988	KL.WKZ-5340/22/88
21	Siemiatycze	Pałacowa 19	Dom (II poł. XIX w.)		712 z dn. 3.11.1988	KL.WKZ-5340/24/88
22	Siemiatycze	Pałacowa 24	Dom wraz z działką o nr geod. 1199/2 (dane na rok 1996) (czas powstania: II poł. XIX w.)		820 z dn. 27.09.1996	WKZ-5430/12/96
23	Siemiatycze	x	Kurhan st. 1		C-49	X-1/24a/66 z dn. 20.10.1966 oraz 535-1/14/81 z dn. 06.10.1981
24	Siemiatycze	Słowiczyn	Kurhan wczesnośredniowieczny st. 1		252/A	535-1/19/80 z dn. 11.09.1980
25	Siemiatycze	Słowiczyn	Kurhan wczesnośredniowieczny st. 2		253/A	535-1/20/80 z dn. 11.09.1980
26	Siemiatycze	Słowiczyn	Kurhan wczesnośredniowieczny st. 2		254/A	535-1/21/80 z dn. 11.09.1980
27	Siemiatycze	Kościuszki	Stanowisko 14, część d. cmentarza żydowskiego		C-109 z dn. 6.06.2018	R.5140.83.2017. JR

(źródło: tabelę opracowano na podstawie rejestrów ze strony BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku – <http://wuozbialystok.bip.gov.pl>: Rejestr A. Zabytki Nieruchome – stan na 18.03.2019, Rejestr C. Zabytki Archeologiczne – Stan na 18.03.2019)

5.3.3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zabytki ruchome w Siemiatyczach znajdują się na terenie Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny oraz na terenie Parafii Prawosławnej pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła. Zostały one wpisane do rejestru zabytków województwa białostockiego (ob. woj.

podlaskiego) na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Biorąc pod uwagę przepisy ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2018 poz. 1330, ze zm.) oraz kodeks etyczny, nie publikujemy szczegółowych danych na temat zabytków ruchomych.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków. Obowiązki te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Gminy mają dbać między innymi o:

- „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie”,
- zapobieganie „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”.

Do obowiązków gminy, które nakłada ustawa, należy „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Obowiązkiwemu temu ma służyć gminna ewidencja zabytków, której zakres obejmuje:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- stanowiska archeologiczne,
- historyczne układy ruralistyczne wsi, historyczne układy urbanistyczne miasta,
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza (prezydenta miasta, wójta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomych, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Gminna ewidencja zabytków:

- nie jest jedną z form ochrony zabytków wymienionych (art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.,
- jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami (zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.).

Ponadto ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 75 poz. 474) znacząco wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez m.in. obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o Warunkach Zabudowy i Zagospodarowanie Terenu oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych m.in. w gminnej ewidencji zabytków.

Spis obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków w mieście Siemiatycze prezentuje

poniższa tabela.

Tabela nr 2. Obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków w mieście Siemiatycze

Lp.	Miasto	Ulica	Nr	Obiekt
1	Siemiatycze	x	x	Teren części miasta – układ urbanistyczny
2	Siemiatycze	Powstania Styczniowego	1	Zespół cerkwi parafialnej pw. św. Apostołów Piotra i Pawła
3	Siemiatycze	Powstania Styczniowego	1	Cerkiew prawosławna parafialna pw. św. Apostołów Piotra i Pawła
4	Siemiatycze	Powstania Styczniowego	1	Stróżówka w zespole cerkwi parafialnej pw. św. Apostołów Piotra i Pawła
5	Siemiatycze	Powstania Styczniowego	1	Ogrodzenie z trzema bramami w zespole cerkwi
6	Siemiatycze	Powstania Styczniowego	1	Cmentarz przycerkiewny przy cerkwi parafialnej pw. św. Apostołów Piotra i Pawła
7	Siemiatycze	Ciechanowiecka	18	Dom duchowieństwa prawosławnego
8	Siemiatycze	3 Maja	5	Zespół klasztorny Misjonarzy, ob. kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP
9	Siemiatycze	3 Maja	5	XVIII – wieczny budynek poklasztorny (misjonarzy) ob. plebania i dom opieki społecznej
10	Siemiatycze	3 Maja	5	XVII – kościół pw. Wniebowzięcia NMP
11	Siemiatycze	3 Maja	5	Murowana dzwonnica wolnostojąca w zespole misjonarzy
12	Siemiatycze	3 Maja	5	Galeria-brama w zespole pomisjonarskim
13	Siemiatycze	3 Maja	5	Ogrodzenie ze stacjami Męki Pańskiej – zespołu misjonarzy
14	Siemiatycze	x	x	Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej pw. Wniebowzięcia NMP ob. przykościelny
15	Siemiatycze	Zaszkolna	1	Synagoga
16	Siemiatycze	Pałacowa	10	Dom talmudyczny
17	Siemiatycze	Ciechanowiecka	x	Kaplica cmentarna ewangelicka
18	Siemiatycze	Ciechanowiecka	x	Kościół cmentarny pw. Św. Anny
19	Siemiatycze	Ciechanowiecka	x	Zespół cmentarzy wraz z ogrodzeniem
20	Siemiatycze	x	x	Cmentarz parafii katolickiej pw. Wniebowzięcia Matki Bożej
21	Siemiatycze	x	x	Cmentarz prawosławny parafii pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła
22	Siemiatycze	x	x	Cmentarz komunalny
23	Siemiatycze	x	x	Cmentarz ewangelicki ob. prawosławny
24	Siemiatycze	x	x	Cmentarz epidemiczny
25	Siemiatycze	Polna	X	Cmentarz żydowski
26	Siemiatycze	x	x	Cmentarz żydowski
27	Siemiatycze	x	x	Cmentarz żołnierski z I wojny światowej – żołnierzy niemieckich i rosyjskich

28	Siemiatycze	Legionów Piłsudskiego	x	d. oranżeria (ob. szkoła muzyczna)
29	Siemiatycze	x	x	Ogrodzenie d. założenia pałacowego
30	Siemiatycze	Wysoka	11	Zespół zakładu kaflarskiego nr 1
31	Siemiatycze	Wysoka	11	Budynek mieszkalny w zakładzie kaflarskim nr 1
32	Siemiatycze	Wysoka	11	Budynek wyrobowni gliny w zakładzie kaflarskim nr 1
33	Siemiatycze	Wysoka	11	Dwukondygnacyjna część budynku z piecami kasselskimi w zakładzie kaflarskim nr 1
34	Siemiatycze	11 Listopada	15	Dom mieszkalny nr 15
35	Siemiatycze	11 Listopada	32	Dom mieszkalny nr 32
36	Siemiatycze	11 Listopada	34	Dom mieszkalny nr 34
37	Siemiatycze	11 Listopada	117	Dom mieszkalny
38	Siemiatycze	11 Listopada	119	Dom mieszkalny
39	Siemiatycze	11 Listopada	119	Obora
40	Siemiatycze	11 Listopada	119	Budynek gospodarczy nr 119
41	Siemiatycze	11 Listopada	121	Dom mieszkalny nr 121
42	Siemiatycze	11 Listopada	133	Dom mieszkalny nr 133
43	Siemiatycze	11 Listopada	137	Dom mieszkalny nr 137
44	Siemiatycze	11 Listopada	145	Dom mieszkalny nr 145
45	Siemiatycze	11 Listopada	149	Dom mieszkalny nr 149
46	Siemiatycze	11 Listopada	171	Dom mieszkalny nr 171
47	Siemiatycze	11 Listopada	181	Budynek mieszkalny
48	Siemiatycze	Drohiczyńska	32	Dom mieszkalny nr 32
49	Siemiatycze	Głowackiego	8	Dom nr 8
50	Siemiatycze	Grodzieńska	11	Budynek mieszkalny nr 11
51	Siemiatycze	Grodzieńska	14	Zespół zagrody nr 14
52	Siemiatycze	Grodzieńska	14	Budynek gospodarczy (stodoła II) nr 14
53	Siemiatycze	Grodzieńska	14	Budynek gospodarczy (stodoła III)
54	Siemiatycze	Grodzieńska	14	Budynek gospodarczy (obora) nr 14
55	Siemiatycze	Grodzieńska	14	Budynek mieszkalny nr 14
56	Siemiatycze	Grodzieńska	14	Budynek gospodarczy (stodoła I) nr 14
57	Siemiatycze	Jana Pawła II	42	Dom mieszkalny nr 42
58	Siemiatycze	Kilińskiego	12	Dom mieszkalny nr 12
59	Siemiatycze	Kilińskiego	13	Dom mieszkalny nr 13
60	Siemiatycze	Kilińskiego	17	Dom mieszkalny nr 17
61	Siemiatycze	Kilińskiego	21	Dom mieszkalny nr 21
62	Siemiatycze	Kilińskiego	22	Budynek gospodarczy (obora) nr 22
63	Siemiatycze	Kilińskiego	25	Dom mieszkalny nr 25
64	Siemiatycze	Kilińskiego	33	Budynek mieszkalny nr 33
65	Siemiatycze	Kilińskiego	41	Budynek mieszkalny nr 41

66	Siemiatycze	Kilińskiego	55	Budynek mieszkalny nr 55
67	Siemiatycze	Kilińskiego	57	Dom mieszkalny nr 57
68	Siemiatycze	Krótką	4	Dom mieszkalny nr 4
69	Siemiatycze	Krótką	6	Dom mieszkalny nr 6
70	Siemiatycze	Pałacowa	14	Dom nr 14
71	Siemiatycze	Pałacowa	16	Dom nr 16
72	Siemiatycze	Pałacowa	19	Dom nr 19
73	Siemiatycze	Pałacowa	23	Dom mieszkalny nr 23
74	Siemiatycze	Pałacowa	24	Dom nr 24
75	Siemiatycze	Pałacowa	25	Dom mieszkalny nr 25
76	Siemiatycze	Szarych Szeregów (dawna ul. Krasickiego)	3	Budynek mieszkalny nr 3
77	Siemiatycze	Świętojańska	3	Dom mieszkalny nr 3
78	Siemiatycze	Świętojańska	18	Budynek mieszkalny nr 18
79	Siemiatycze	Wąska	1	Stodoła nr 1
80	Siemiatycze	Wąska	4	Budynek mieszkalny nr 4
81	Siemiatycze	Wesoła	13	Dom mieszkalny nr 13
82	Siemiatycze	Wesoła	21/21a	Budynek mieszkalny nr 21/21a
83	Siemiatycze	Wesoła	22	Budynek mieszkalny nr 22
84	Siemiatycze	Wesoła	26	Dom mieszkalny nr 26
85	Siemiatycze	Zaszkolna	5	Budynek mieszkalny nr 5
86	Siemiatycze	x	x	Park poklasztorny
87	Siemiatycze	x	x	Park jabłonowskich

(źródło: tabelę opracowano na podstawie wojewódzkiej ewidencji zabytków – stan na dzień 23.10.2018 ze strony BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku - <http://wuozbialystok.bip.gov.pl>)

*Obiekty oznaczone na kolor żółty są wpisane do rejestru zabytków

5.5. Zabytki archeologiczne

Poniżej tabela z wykazem zabytków archeologicznych na terenie miasta Siemiatycze ujętych w wojewódzkiej/gminnej ewidencji zabytków.

Tabela nr 3. Zabytki archeologiczne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków w mieście Siemiatycze

Lp.	Miejscowość	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze
1	Siemiatycze „Cerkowisko”	53-84	1	2
2	Siemiatycze	52-84	2	1
3	Siemiatycze	52-84	3	2
4	Siemiatycze	52-84	4	3
5	Siemiatycze	52-84	5	4
6	Siemiatycze	52-84	6	5
7	Siemiatycze	52-84	7	6
8	Siemiatycze	52-84	8	7
9	Siemiatycze	52-84	9	8
10	Siemiatycze	52-84	10	9
11	Siemiatycze	52-84	11	x
12	Siemiatycze	52-84	12	x
13	Siemiatycze	52-84	13	x

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA. ANALIZA SWOT¹³

Analizując stan krajobrazu kulturowego miasta Siemiatycze rozpoznano następujące czynniki determinujące jego dalszy rozwój:

SILNE STRONY

- Atrakcyjne położenie komunikacyjne miasta,
- Bogata historia miasta,
- Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta,
- Wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej,
- Duży zasób zabytków na terenie miasta, w tym wyjątkowy, wpisany do rejestru zabytków układ urbanistyczny miasta,
- Istnienie Ośrodka Kultury w Siemiatyczach,
- Działalność Towarzystwa Przyjaciół Siemiatycz, która wpływa na zwiększenie świadomości historycznej i zacieśnianie więzi wśród mieszkańców,
- Aktywność władz samorządowych i silna promocja miasta jako ośrodka turystycznego,
- Bogata oferta imprez kulturalnych i sportowych.

SŁABE STRONY

- Nieodpowiedni stan zabezpieczenia zabytków i postępujący proces ich niszczenia,
- Niska świadomość mieszkańców miasta w temacie dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków,
- Niewystarczające środki finansowe w budżecie miasta na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.

SZANSE

- Możliwość rewaloryzacji zabytków z wykorzystaniem dotacji krajowych i unijnych, szczególnie w nowym okresie programowania,
- Obniżenia i zwolnienia podatkowe wobec właścicieli nieruchomości zabytkowych oraz firm z branży turystycznej, wystawienniczej i kulturalnej,
- Kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych,
- Rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa.

ZAGROŻENIA

- Samowole budowlane – wprowadzenie elementów obcych, nowej zabudowy (np. nieprzemysłanej, niezgodnej z historyczną kolorystyką, agresywnych nośników reklamowych, architektury niezgodnej z lokalnymi tradycjami),
- Akty wandalizmu (np. niszczenie nagrobków historycznych),
- Wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Biorąc pod uwagę przeprowadzoną za pomocą analizy SWOT ocenę stanu dziedzictwa kulturowego miasta, zostały opracowane trzy priorytety, do których realizacji wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom miasta właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

7.1. Priorytety Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze

W toku analizy, określono trzy priorytety realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze. Są to:

PRIORYTET I

REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU
SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA

PRIORYTET II

OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

PRIORYTET III

BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA
SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI

7.2. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze

Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze dla poszczególnych priorytetów przedstawiono w tabelach poniżej:

Tabela nr 4. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze dla priorytetu I

PRIORYTET I REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Współpraca z Powiatowym Inspektoratem Nadzoru Budowlanego w Siemiatyczach w celu ustalenia stanu technicznego obiektów zabytkowych. Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność miasta. Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością miasta. Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością miasta) do nowych funkcji. Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością miasta w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace

	<p>remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych.</p> <p>Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą. (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.)</p>
<p>Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne</p>	<p>Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych.</p> <p>Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych cmentarzach.</p>
<p>Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami</p>	<p>Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.</p> <p>Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną.</p>

Tabela nr 5. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze dla priorytetu II

PRIORYTET II OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	
Kierunki działań	Zadania
<p>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego</p>	<p>Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego miasta.</p> <p>Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji).</p> <p>Walka z samowolami budowlanymi.</p> <p>Ochrona panoram oraz przedpoli widokowych miasta o wartościach kulturowych.</p>
<p>Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego miasta</p>	<p>Wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków, cennych obszarów i obiektów zabytkowych.</p>

Tabela nr 6. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze dla priorytetu III

PRIORYTET III	
BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI	
Kierunki działań	Zadania
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturo-wym	<p>Organizowanie i udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych.</p> <p>Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa.</p> <p>Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta.</p> <p>Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo.</p> <p>Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego.</p> <p>Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym prac magisterskich i dyplomowych).</p> <p>Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.</p>
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	<p>Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowych baz danych).</p> <p>Wykonywanie prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, badania historyczno-architektoniczne, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego).</p> <p>Finansowanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych.</p>

8. INSTRUMENTY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja programu będzie odbywać się poprzez wykonanie wskazanych zadań Miasta na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne oraz zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno - ekonomicznych i finansów publicznych.

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów ustawowych, np.:
 - uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
 - budowa parków kulturowych,
 - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy,
 - wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- instrumenty finansowe, np.:
 - finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje,
 - subwencje,
 - dofinansowania,
 - nagrody,
 - zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych,
- instrumenty koordynacji, np.:
 - realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp.,
 - współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi,
 - współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami),
 - instrumenty społeczne, np. :działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami),
- instrumenty kontrolne, np.:
 - aktualizacja gminnej ewidencji zabytków,
 - monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego¹⁴.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SIEMIATYCZE

Adekwatnie do art. 87 ust. 5 ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), jak wspomniano we wstępie Programu, Burmistrz zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Miasta. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

Dla priorytetu I Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego gminy, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami:

- Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów,
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych wyżej wymienionym pracom,
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Dla priorytetu II – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami:

- Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- Liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii,
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Dla priorytetu III – Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami:

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno - urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego),
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy,
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników),
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zasady finansowania opieki nad zabytkami wyznacza Rozdział 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wg którego obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku należy do osoby fizycznej, lub innej jednostki organizacyjnej, w tym także jednostek z sektora finansów publicznych, posiadających tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane m.in. z następujących źródeł:

- z budżetu Miasta Siemiatycze. W przypadku Miasta Siemiatycze finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., lub dotyczy stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie będącym własnością miasta,
- z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r.,
- z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.,
- z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy,
- z dotacji unijnych w ramach nowych programów operacyjnych,
- ze środków prywatnych osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.

11. WYDATKI MIASTA SIEMIATYCZE ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTKÓW

Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków w Mieście Siemiatycze jest i będzie przyznawane w oparciu o Uchwałę Rady Miasta Siemiatycze nr XXXIV/210/06 z dnia 29 marca 2006 r. w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.Urz. Woj. Podl. z 2016 r. poz. 3732).

Wysokość dofinansowania będzie indywidualnie dopasowywana do przewidywanego zadania konserwatorskiego, dlatego też w niniejszym programie nie zamieszcza się konkretnych kwot dofinansowania.

12. SPIS PRZYPISÓW:

1. Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa: www.nid.pl
2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017
3. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004- 2013
4. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020
5. Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2000
6. Rejestr pomników przyrody, rdoś w białymstoku, bip.bialystok.rdos.gov.pl
7. Gilewski I.K. Siemiatycze – Zarys monografii od pradziejów do 1939, SP i LO w Siemiatyczach, 1958
8. Gilewski I.K. Siemiatycze – Zarys monografii od pradziejów do 1939, SP i LO w Siemiatyczach, 1958
9. Oficjalna strona internetowa Powiatu Siemiatyckiego: www.siemiatycze.pl
10. Oficjalna strona internetowa Miasta Siemiatycze: www.siemiatycze.eu
11. Majecki H. i in., Studia i Materiały do dziejów Siemiatycze, PWN Warszawa, 1989
12. Decyzja nr Kult.V-2b-7-84-57 Wojewódzkiego Konserwatora zabytków z dn. 21.01.1957 r.
13. **S** (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę przedmiotu analizy,
W (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę przedmiotu analizy,
O (*Opportunities*) – szanse: wszystko to co stwarza dla przedmiotu analizy szansę korzystnej zmiany,
T (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla przedmiotu analizy niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.
14. Kurier Konserwatorski Nr 03 2009, M. Gawlicki – Gminny program opieki nad zabytkami poradnik metodyczny, T. Błyskosz, A. Fortuna-Marek i in., 2009

13. BIBLIOGRAFIA

- Gilewski I.K. Siemiatycze – Zarys monografii od pradziejów do 1939, SP i LO w Siemiatyczach, 1958
- Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2000
- Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017
- Kurier Konserwatorski Nr 03 2009, M. Gawlicki – Gminny program opieki nad zabytkami poradnik metodyczny, T. Błyskosz, A. Fortuna-Marek i in., 2009
- Majecki H. i in., Studia i Materiały do dziejów Siemiatycze, PWN Warszawa, 1989
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze
- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004- 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004- 2020
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego
- Program ochrony środowiska dla Miasta Siemiatycze na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 r.
- Program ochrony środowiska dla powiatu siemiatyckiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 – 2019
- Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Siemiatyckiego na lata 2013 – 2017
- Przedsiębiorcze i przyjazne Siemiatycze. Strategia rozwoju miasta do 2020 roku
- Przyjazny i przedsiębiorczy powiat siemiatycki. Strategia rozwoju do 2020 roku
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 ze zm.)
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Siemiatycze opracowane w 1999 r.
- Uchwała Rady Miasta Siemiatycze nr XXXIV/210/06 z dnia 29 marca 2006 r. w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
- Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2018 r. poz. 1330, ze zm.)
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020

Strony internetowe:

- Główny Urząd statystyczny: stat.gov.pl
- Oficjalna strona internetowa Miasta Siemiatycze: www.siemiatycze.eu
- Oficjalna strona internetowa Powiatu Siemiatyckiego: www.siemiatycze.pl
- Rejestr pomników przyrody, RDOŚ w Białymstoku: bip.bialystok.rdos.gov.pl
- Rejestry ze strony BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku: wosoz.pbip.pl
- Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa: www.nid.pl

14. SPIS TABEL

- Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w mieście Siemiatycze
- Tabela nr 2. Obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków w mieście Siemiatycze
- Tabela nr 3. Zabytki archeologiczne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków w mieście Siemiatycze
- Tabela nr 4. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze dla priorytetu I
- Tabela nr 5. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze dla priorytetu II
- Tabela nr 6. Kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Siemiatycze dla priorytetu III

15. SPIS RYSUNKÓW

- Zdjęcie nr 1. Dawna oranżeria w Siemiatyczach
- Zdjęcie nr 2. Kaplica cmentarna pw. św. Anny w Siemiatyczach
- Zdjęcie nr 3. Kaplica cmentarna ewangelicka w Siemiatyczach
- Zdjęcie nr 4. Dawny zespół klasztorny misjonarzy w Siemiatyczach
- Zdjęcie nr 5. Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach
- Zdjęcie nr 6. Cerkiew p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Siemiatyczach
- Zdjęcie nr 7. Dawna synagoga w Siemiatyczach
- Zdjęcie nr 8. Dawny dom talmudyczny w Siemiatyczach